



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

MAYIS 1968

SAYI 47

CİLT : 8

250 KURUŞ

TÜRLON
Türk Nylon 6 ipliği
SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

B U R S A : Fabrika Merkezi: Sanayi Bölgesi, Büro: Atatürk Cad.
Ticaret Bankası İş Hanı Kat 1 Tel : 5559 - 4489

UNKAPANI - Atatürk Bulvarı - Manifaturacılar Çarşısı 3501 - 3502

YENİ BÜROSUNDA HİZMETİNİZDEDİR

Telefon : 22 35 73 - 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez.
Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi so-
rumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade
edilmez.



İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : VIII

S A Y I : 47

M A Y I S 1968

Fiatı : 2.5 TL.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

YAZI HEYETİ :

İstanbul

Fazıl AYVERDİ
Nihat BATUR
Solmaz BURAL
Faruk ÇEHRELİ
Alpay ERDOĞAN
Zeki ERGİNSU
Şemsettin GÜLER
Atalay ŞAHİNOĞLU
Gül TURGUT
Rıdvan YÜKSELEN

Ankara

İmren AYKUT
Oktay EMED
Hamdi MEHTER
Fahrettin TUNÇÖZ
Meliha TURKAN

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Ekonomik Durum Reha BAVBEK
9. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
16. Fiat İstikrarı ve İşçi Ücretleri Orhan BULDAÇ
19. Özel Yatırımsız Kalkınma Olmaz ... Eyüp KARADAYI
22. Muhasebede Yeni Ufuklar Metin SÜDEN
31. İşgücü İhtiyacımız Orhan BULDAÇ
34. Ticarî Sahada Müesses ve Ciddi
Firmaların Bazı Önemli
Problemleri Fehamettin ERVARDAR

Derginin Sesi !..

Sevgili ve değerli okuyucularımız,

Geçtiğimiz ay içinde Cemiyetimizin yıllık Genel Kongresi yapıldı. Yönetim Kuruluna enerji ve güç getirecek yeni arkadaşlar nöbetlerini devr aldılar. Fakat, bu arada kongrede üzerinde durulan en mühim hususu; hiç şüphesiz, cemiyet olarak, Memleketin iktisadi akışına hakim çıkış ve yolları gösterici faliyette bulunmanın kaçınılmaz gerçek bir hadise olduğunu sevinçle izledik. Bizde, Cemiyetin neşir organı ve en yakın dayanağı İktisat Dergisi de, bu fikrin yanındayız. Hatırlanacağı gibi neşir hayatına girdiğimiz ilk günlerden beri, devamlı bu fikrin müda faasını yaparak çalışmalarımızı yürüttük. Bu gün, Genel Kuruldan bir kaç yıldır savunduğumuz fikrin tatbik edilmesinin direktifini almış Cemiyet Yönetim Kurulu ile isteneni gerçekleştirmeye hazırız. Ancak, çalışmalarımızın tam bir huzur içinde netice verebilmesi için İktisat Dergisi olarak bizim de sizlerden öğrenmek istediklerimiz var!

- 1 — Derginin umumi havasını beğeniyormusunuz?
- 2 — Dergide önümüzdeki sayılarda yer almasını istediğiniz konular nelerdir?
- 3 — Aktüel ekonomik konulara mı yoksa ilmi öğretici vasfa hakim konulara mı daha çok yer verelim?

Bütün bu çabalarımız, sizin olan dergiyi hem camiamıza daha fazla ilgi çekici hale getirmek hemde Milletimize ekonomik çalışma, tahlil ve görüşlerimizle çok daha faydalı ışık tutmak içindir. Bundan önceki sayılarımızda da zaman zaman bazı uyarmalarımızla yardımlarınızı talep etmiş müsbet neticelere ulaşmıştık. Hatta çağrılarımıza Yurt dışındaki meslekdaşlarımız da kıymetli yazılar göndererek cevap vermişlerdi. Şimdi çağrımızı, Genel Kuruldan direktif alan yeni Yönetim Kurulunun yanında olarak tekrarlıyor görüşlerinize birlikte Dergimize yön verecek Cemiyetimizin kuvvetini arttırıcı fikirler bulunan yazılarınızı bek liyoruz.

Her zaman ki gibi birlik ve beraberlikle hizmet anlayışımızı kıymetlendirerek Milletimizin iktisadi kalkınma çalışmalarına hissedar olmak amacımızdır.

Sevgi ve Saygılarımızla
İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum



Memleketimizde Yabancı Sermaye Sorunu ve Mevzuatı

Reha BAVBEK

Bilindiği gibi Dünyamız, zamanımızda iktisat tarihinin çeşitli devrelerinden çok daha geniş ölçüde sermaye hareketlerine sahne olmaktadır. Memleketler arasında genişleyen ekonomik ilişkiler yanında geri kalmış birçok ülkenin gelişme çabasında olması da bu hareketleri süratlendirmiştir. Zira bu ülkelerde kalkınma için dahildeki kaynakların kifayet etmemesi yabancı kaynaklara müracaatı zorunlu kılmaktadır.

Biz bu yazımızda yabancı kaynaklar-

dan borçlanma veya özel yatırımlar şeklinde ithal edilen yabancı sermayeden ikincisi yönünden memleketimizin durumuna ve bu konudaki mevzuata göz atmak istiyoruz.

Tarihi Gelişme

Memleketimizde yabancı sermaye ithali konusunun başlangıcını Osmanlı İmparatorluğunun son devrelerine kadar götürmek kabil ise de o devrede yabancılara tanınan çeşitli imtiyazlarla sağlanan ser-

maye ile zamanımızdaki özel yatırımlar halinde ithal olunan sermaye arasında bir benzerlik aramak doğru olmayacaktır. Bu itibarla kapitülasyonlar adı ile tarihe intikal etmiş bu dönemi ekonomik anlamda yabancı sermaye ithalinin başlangıcı olarak kabul etmiyoruz. Bize göre memleketimizde hakiki anlamda yabancı sermaye ihtiyacı İkinci Cihan Harbini takip eden devrede başlamış ve kalkınma teşebbüsleriyle birlikte yabancı sermayeye talep de, bu kalkınmayı tahakkuk ettirecek belli balışı unsur olması dolayısıyla, süratle artmıştır.

Kanunların çok kere ihtiyaçlardan doğduğu bir gerçek olduğundan memleketimizde artan yabancı sermaye talebi de bu sahanın tanzimi için gereken hukukî ortamı sağlamak üzere yeni mevzuatın tedvinine sebep teşkil etmiştir. Böylece memleketimizde yabancı sermaye konusunda ilk hukukî mevzuat 1 Mart 1950 tarihinde kabul edilen ve iki maddeden ibaret 5583 sayılı kanun olmuştur. Bu kanun yurdun kalkınması için faydalı görülen sahalarda istihsalı çoğaltmak ve ihracatı arttırmak üzere özel teşebbüs tarafından yabancı memleketlerden yapılacak uzun vadeli borçlanmalara tutarı 300 milyon lirayı geçmemek üzere, Bakanlar Kurulu kararı Maliye Bakanlığının kefil olabileceğine dair hükümleri ve yurda gelen yabancı sermayenin geliri ile kendisinin yurt dışına transferini sağlamak üzere taahhütleri, ihtiva ediyordu. Ancak kanundaki kefalet ve taahhütlere rağmen tatbikat başarılı olmamış, yabancı sermaye ithali müracaatı sadece birkaç firmaya inhisar etmiştir. 9.8.1951 tarihine kadar yürürlükte kalan bu kanun 5821 sayılı yeni bir kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

5821 sayılı kanunla yabancı sermayeye ye açık faaliyet alanları sınırlanmış, yabancı sermaye ithali için özel bir komite-

nin kararı şart kılınmış idi. 2,5 yıla yakın bir süre yürürlükte kalan bu kanun 23.1.1954 tarihinde, halen yürürlükte bulunan 6224 sayılı kanunla ömrünü yitirmiş tir.

6224 Sayılı Kanunun Ana Hatları

Yabancı sermaye konusunda yapılan uzun çalışmalar sonunda, Türkiye'ye davet edilen Amerika Birleşik Devletleri Dış İktisadi Siyaset Plânlama Komisyonu Başkanı. Mr. Clarence B. Randall'ın başkanlığındaki heyetin görüşleri esas alınarak, bugün de mer'î olan, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hazırlamış ve Meclis'ce kabul olunmuştur. Burada hemen ifade etmeliyiz ki, uzun çalışmalara ve yabancı uzmanların görüşlerine rağmen 6224 sayılı kanunun mükemmel bir kanun olduğu iddia edilemez. Gerçekten, 1954 yılını takip eden yıllardaki tatbikat bu hususu açıklıkça ortaya koymuştur. Biz, 6224 sayılı kanunun aksak taraflarını başka bir yazımızda incelemek üzere, burada sadece kanunun ana hükümlerine temas etmek istiyoruz.

Kanun, 1 nci maddeinde yatırım yapacak teşebbüsün memleketin iktisadi inkişafına yararlı olması, Türk hususi teşebbüslerine açık bulunan bir faaliyet sahasında çalışması, inhisar ve hususi bir imtiyaz ifade etmemesi şartlarını haiz olması, esasını koymuş ve yabancı sermaye ithali için müracaatların Ticaret Bakanlığına yapılacağını bu müracaatların, çeşitli müessese müdürleri veya erkânından kurulu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi adındaki bir Komite tarafından inceleneceğini ve Bakanlar Kurulunun tasvibi ile sonuçlandırılacağını hükme bağlamıştır.

Diğer taraftan yabancı sermaye tâbirinin ne ifade ettiği, kanunun 2 nci mad-

desinde açıklanmış bulunmaktadır. Buna göre, teşebbüsün verimli bir şekilde kurulması, tevsii veya yeniden faaliyete geçirilmesi için ithal olunacak yabancı para şeklindeki sermaye, makina, teçhizat ve bu mahiyetteki mallar, lisanslar, patent hakları ve alâmeti farika gibi fikrî haklar ve hizmetler, sermayeye kalbedilen kârların mecmuu 6224 sayılı kanun tatbikatında yabancı sermaye olarak kabul edilmektedir.

Bu esaslardan ayrı olarak, kurulan teşebbüsün kârlarının ve zaruret hâlinde ana sermayenin ne şekilde transfer edileceğine dair hükümlerle yerli ve yabancı sermayenin eşit muamele görmesini sağlayan hükümler de kanunun müteakip maddelerinde yer almış bulunmaktadır.

Ancak evvelce de ifade ettiğimiz gibi, ihtiyaçlara tam mânâsıyla cevap vermekten uzak olan 6224 sayılı kanunun da tadili için çalışmalar mevcut bulunmaktadır. Bu arada anılan kanunda ilk tasilât 28.7.1967 tarihinde kabul edilip, 11.8.1967 de yayınlanan Kalkınma Plânının Uygulanması Esaslarına Dair Kanunun 6. maddesi ile yapılmış ve 6224 sayılı kanunun 8. maddesinin (a) bendi ile kurulmuş olan komite kaldırılarak, kanunun bu komiteye vermiş olduğu görevlerin Devlet Plânlama Merkez Teşkilâtı tarafından yapılacağı açıklanmıştır.

Bundan başka Ekim ayı sonunda yayınlanan bir yönetmelikle de 6224 sayılı kanunun Ticaret Bakanlığı ile ilgili tatbikatı düzene kavuşturulmak istenmiştir. Burada sırası gelmişken mezkûr Yönetmelik hükümlerine de temas etmekte fayda görüyoruz.

31.10.1967 tarihinde yayınlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren yönetmelikte, yabancı sermaye ithali müracaatlarının ne

şekilde ve nereye yapılacağı, müracaatlar üzerine Ticaret Bakanlığınca uygulanacak işlem ve bilhasas bu işlemlerde riayet olunacak süreler sarıh bir şekilde belirtilmek suretiyle bir taraftan Ticaret Bakanlığı İçticaret Genel Müdürlüğü Yabancı Sermaye Şubesinin işlemleri düzenlenirken, diğer taraftan da müracaat sahiplerinin hakları korunmuş olmaktadır. Zira müracaatta öncelik kazanmanın, müracaatın kabul edilip edilmemesi yönünden önemi bulunduğu bazı ahvalde işlemlerin intaç sürelerinin tesbit edilmiş olması ilgililere büyük fayda temin etmektedir.

Diğer yandan Yönetmelik halen tatbik edilmekte olan fakat mevzuat yönünden mesnedi bulunmayan bazı hususları da içine alarak bu işlemlere de bir mesnet ve açıklık kazandırmıştır. Şöyle ki Yönetmeliğin 8. maddesinde yapılan müracaatı inceleyen Devlet Plânlama Merkez Teşkilâtının kararının şartı bağlı olduğu durumlarda müracaatçının ileri sürülen şartları aynen kabul ettiğine dair konsoloslukça tasdikli bir taahhütnamenin gönderilmesi gerektiği hükmü vazolunmuştur.

Bütün bunlardan ayrı olarak yönetmeliğin 12. maddesi 6224 sayılı kanunda sâkit geçilen bir hususu da hükme bağlamış bulunmaktadır. İlk nazarda Yönetmeliğin 12. maddesinin kanunda tasrih edilmeyen hususlar hakkında hüküm ihtiva ettiği kanısına varılmakta isede müracaat sahibi yabancı sermayenin 6224 sayılı kanundan istifadesine karar vermeye yetkili olan merciin bu müsaadeyi iptâle de yetkili olmasının tabii bulunacağı noktasından hareket edildiğinde müsadenin iptâl edileceği halleri açıklayan 12. maddenin 6224 sayılı kanuna aykırılık teşkil etmediği sonucuna varılmaktadır.

Buraya kadar özetlediğimiz kanun hükümleri de göstermektedir ki 6224 sayılı

kanun yabancı sermaye ithali ve yabancı sermayeli müesseselerin faaliyetleri yönünden son derece liberal hükümleri muhtevi bulunmakta ve gerek kurulacak müessesenin seçtiği branş gerek memleket ekonomisine yararlılık yönünden yapılacak ayırım görevi ile Devlet Plânlama Merkez Teşkilâtı ve Bakanlar Kurulu vazifelendirilmiş olmaktadır. İthal olunan yabancı sermayenin geliş gayesine uygun çalışıp çalışmadığı hususunun kontrolu da ancak yukarıda bahsettiğimiz yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile hukukî bir mesnet kazanmış bulunmaktadır. Kâr transferi hükümleri ise halen yabancı sermaye müesseselerine geniş imkânlar tanımış durumdadır. Bugün kârlı bir alana yatırım yapan bir müessesenin getirdiği sermayenin birkaç mislini kâr olarak transfer etmesine mâni bir durum mevcut değildir.

Memleketimizde yürürlükte bulunan yabancı sermaye mevzuatına kısaca temas ettikten sonra tatbikatın durumuna da göz'atmak yerinde olacaktır.

Memleketimizde Yabancı Sermaye Tatbikatı

Memleketimizdeki yabancı sermaye ithali işlemlerini de yukarıda tarihi gelişme bölümünde belirtildiği üzere uygulanan mevzuata göre üç kısımda incelemek yerinde olacaktır. Ancak evvelce ifade ettiğimiz gibi bu konuda ilk tatbikat dönemi olan 1.3.1950 - 9.8.1951 tarihleri arasındaki müracaatlar önemsiz derecede olduklarından memleketimize hakiki anlamda yabancı sermaye ithaline 9.8.1951-23.1.1954 döneminde başladığını kabul etmek gerekecektir. Ticaret Bakanlığı istatistiklerine göre bu dönemde 26 müracaat uygun görülerek ceman 25 milyon TL. yı aşan miktarda yabancı sermayenin ithali yapılmış bulunmaktadır.

23.1.1954 tarihinden sonraki dönemde ise yıllar itibariyle fiilen getirilen yabancı sermaye miktarı, yine Ticaret Bakanlığı istatistiklerine göre aşağıda gösterilmiştir:

Yıllar	Fiilen gelen yabancı sermaye	Yıllar	Fiilen gelen yabancı sermaye (TL).
1954	45.874.000	1960	11.372.000
1955	20.641.000	1961	31.725.000
1956	9.005.000	1962	56.362.000
1957	2.509.000	1963	78.902.000
1958	3.032.000	1964	61.963.250
1959	5.581.000	1965	82.357.888
		1966	69.580.160

1966 yılı sonuna kadar fiilen ithal edilen yabancı sermayenin memleketler iti-

bariyle durumunu da miktarlarına göre şöyle sıralanabilir.

Yatırım yapan Memleket	Fiillen gelen (TL)	% nisbeti
A.B.D.	164.399.359	31,07
İsviçre	119.352.928	22,56
Almanya	76.141.888	14,37
Hollanda	56.507.574	10,67
Fransa	39.183.399	7,40
İtalya	22.941.398	4,33
İngiltere	14.637.666	2,76
Finlandiya	12.599.602	2,37
Avusturya	7.042.206	1,32
Diğerleri	16.693.019	3,15
	529.499.039	100,—

Görüldüğü gibi memleketlere göre yapılan bir ayırımda A.B.D. % 31 nisbetiyle ön sırayı işgal etmekte bunu % 22 nisbetiyle İsviçre % 14 nisbetiyle Almanya, % 10 nisbetiyle Hollanda ve % 7 nisbetiyle Fransa takip etmektedirler. İngiltere, Finlandiya, Avusturya ve diğer memleketlerden ithal olunan yabancı sermaye ise daha düşük nisbetlerdedir.

henüz gerçekleşmemiş yatırımlarla özel kanunlar gereğince ithal edilen yabancı sermayenin nazarı itibara alınmadığını belirtmeliyiz.

Memleketimize fiilen ithal olunan sermayenin sanayi gruplarına göre dağılışına gelince; yine Ticaret Bakanlığı kayıtlarına nazaran 1966 yılı sonuna kadar sanayi gruplarına göre fiillen ithal olunmuş yabancı sermaye miktarı şöyledir:

Sanayi grubu	Fiillen ithal olunan sermaye TL.	% nisbeti
Lâstik ve kauçuk	146.084.886	27,58
İlaç	83.139.202	15,70
Elektrik malzemesi	52.806.229	9,97
Otomontaj	37.002.188	6,98
Gıda	31.684.398	5,98
Madeni eşya	27.718.612	5,23
Kimya	19.627.758	3,76
İnşaat malzemesi	15.295.279	2,88
Hizmet ve turizm	14.111.264	2,66
Tekstil	8.987.275	1,69
Diğerleri	93.062.131	17,57
	499.039	100,—

Bu cetvelin de incelenmesi, ithal olunan özel yabancı sermayenin 1/4 den fazlasının lâstik ve kauçuk sanayiine yöneldiğini ilâç sanayine yapılan yatırımların % 15,70 nisbetini bulduğunu diğer sahalar vaki yatırımların da % 10-1,69 arasında değiştiğini göstermektedir.

SONUÇ

Memleketimizin plânlı kalkınma hamleleri içinde bulunduğu zamanımızda da kalkınma için gerekli plân hedeflerinin tahakkuku için zaruri sermayenin iç kaynaklarımızdan temini imkânlarının mahdud bulunduğu bir gerçek olduğuna göre, İkinci Beş Yıllık Plân döneminde

de öngörülen ortalama % 7 oranındaki gelişmenin sağlanmasında yabancı kaynaklara, bu arada özel yabancı sermaye ithaline zaruret olduğu meydandadır.

Ancak burada asıl mesele gelecek özel yabancı sermayenin memleket ekonomisine faydasının tayininde isabet gösterilmesi ve gelen yabancı sermayenin yurt içindeki faaliyetinde verilen müsadeye uygun hareket edip etmediğinin kontrol edilmesi noktaları üzerinde toplanmaktadır. Bu hususlar gerektiği şekilde ifa edildiği takdirde, yabancı sermayenin öngörülen gelişme hızına erişilmesinde büyük bir katgısı olacağı tabiidir.



Ayın Ekonomik Olayları

FARUK ÇEHRELİ

AET AVRUPA KOMİSYONUNUN, AET/ TÜRKİYE ORTAKLIK ANLAŞMASI, GEÇİŞ DEVRESİYLE İLGİLİ ÇALIŞMALARI

Avrupa Komisyonu AET/Türkiye arasında mevcut Ortaklık Anlaşması **geçiş devresi** ile ilgili ön raporunu Konseye sunmuş bulunmaktadır. Bu konudaki kesin raporun Ekim 1968 tarihine doğru Konseye verilmesi tasarlanmaktaysa da; konunun en kısa zamanda Konseye getirilerek hazırlık çalışmalarının olumlu yolda gelişmesini sağlayacak fikir teatisinde bulunulması Komisyonca faydalı görülmüştür. Hatırlanacağı gibi, Topluluk ve Türkiye 1 Aralık 1968'den itibaren bu konuyu esaslı bir incelemeye tâbi tutacak ve bazı istisnâî durumlar hariç, 12 yıl içinde Türkiye'nin AET ile gümrük birliğini sağlama imkânlarının araştırılmasına başlanacaktır.

bir esasa bağlayan Katma Protokol, bu konuyla ilgili müzakerelerin başlamasından bir yıl sonra, yani 1 Aralık 1969'da prensip olarak yürürlüğe girebilecektir. Fakat müzakerelerin ve alınan kararların taraflarca onaylanması için gerekli zaman sebebiyle, söz konusu Protokol 1970'ten önce yürürlüğe giremeyecektir.

Komisyonca hazırlanan raporun sonuçlar bölümünde üzerinde durulan en önemli nokta: Önümüzdeki yıllar için yeni bir malî imtiyazların tanınması ve hazırlık devresinin böylece bir müddet daha uzatılmasının Türkiye ekonomisi için daha yararlı olup olmayacağının incelenmesidir.

Hazırlık devresinin uzatılması lehinde olarak Komisyon şu hususları ileri sürmektedir:

— Türkiye ihracat hacminde kaydedilen gelişmenin henüz yeterli olmayışı.

Ortaklık Anlaşmasının geçiş dönemi

— Türkiye ekonomisini ithal malları-
na karşı himaye etme güçlükleri.

Yine bu arada, Türkiye'nin üye mem-
leketlere tanıyacağı imtiyazlar sonucu o-
larak, Türkiye ekonomisinin karşılaşılabile-
ceği dengesizlik, Topluluğa düşündüren
bir diğer mesele olarak ortaya çıkmakta-
dır.

Diğer yandan, hazırlık devresinin u-
zatılmasının kamu oyunda bazı olumsuz
politik ve psikolojik yankılar uyandırabi-
leceği de gözönünde bulundurulmaktadır.

Hernekadar tarafların bu konuyla il-
gili olarak yapacakları müzakereler sıra-
sında geçiş devresine intikalin imkânsız-
lıklarını müşahade etmeleri ihtimal dahi-
linde ise de, Komisyon ön raporunda ge-
çiş devresinin ileri bir tarihe atılmasını
hakkı gösterebilecek hipotezin kabul edil-
memesi hususunu da ehemmiyetle belirt-
mektedir. Çünkü Komisyonun kanaati-
ne göre, Türkiye ekonomisini çok mah-
dud gelişme imkânları içinde bırakmak,
bir bakıma, hâlen mevcut güçlükleri ay-
nen devam ettirmek anlamına gelecektir.

Geçiş devresinde yürürlüğe konmak
üzere, pratik tedbirlerin incelenmesinde,
Avrupa Komisyonu çalışmalarını ticareti
sınırlayan engellerin kaldırılması hususu-
na yöneltmiştir. İnsan gücü, hizmet, ser-
maye, rekabet nizamnameleri, ticaret po-
litikası, vs. gibi diğer konular ise Sonba-
harda tamamlanmış olacak esas raporun
muhtevasında incelenecektir.

Halihazırdaki raporda iki mümkün
hinet, üzerinde durulmaktadır. İlk hi-
potez hâlen bulunduğu iktisadî şartlar
ışığında Türkiye'nin Topluluk yararına te-
min edebileceği taviz imkânlarını muh-
tevi olup, Komisyon tarafından «**minimal**»

(asgari) hipotez olarak mütalâa edilmek-
tedir.

İkinci hipotez ise «**maksimum**» (aza-
mi) hipotez olup, Türkiye'nin Topluluk içi
sistemden faydalanması hususundaki ta-
lebe istinad etmektedir. Ancak bu şartlar
altında, Topluluğun gümrük tarifeleri için
Türkiye'den talep edeceği tavizler, Türk
ekonomisine kendi kapasitesinin üstünde
bir yük ekleyecektir. Herhalikârda, Türk
yetkililerinin; idarî, iktisadî, malî sahala-
ra tam bir önem verip, ticareti engelleyen
nizamnameleri ciddiyetle ve kısa zaman-
da tanzim etmeyi taahhüt edebilmeleri ha-
linde Komisyon, Topluluğun böyle bir
gayreti olumlu tavizlerle karşılayacağını
tabii bulmaktadır.

A — Minimal Hipotez : İkinci Beş
Yıllık Kalkınma Plânının (1968-1972) uygu-
landığı müddet zarfında Türk ekonomi-
sinin Topluluk yararına muhtemelen tat-
bik edebileceği tavizler, Topluluğun Tür-
kiye'ye karşılık olarak tanıyacağı tercih-
lerin şümülünü tayin edecektir. İki veya
üç senelik bir **ilk** devrenin perspektifi
muvacehesinde, Topluluk **mutedil** tarife
indirimleri talep edebilecek, ve kotaların
serbestleşmesi mevzuunda da Türkiye'nin
AET ile hâlen erişmiş olduğu liberali-
zasyonun konsolide edilmesi istenecektir.
Bu **ilk** devrenin sonunda, gümrük birliği-
ne geçiş tedrici olarak gerçekleşmeye baş-
layacaktır ki Topluluk tavizlerini, ancak
Türkiye'nin kalkınma yönünde gösterdiği
gayretlere orantılı olarak arttıracaktır. Bu
zaman zarfında Türkiye, Üçüncü Kalkın-
ma Plânını, Avrupa Topluluğuna yakinen
intikal etmesi şartlarını gözönünde bu-
lundurarak hazırlayacak ve gelişmesine o
yönde hız verecektir.

Sınaî mamûller için Topluluk içi sis-
temin Türkiye'ye uygulanması ancak
Katma Protokol'un yürürlüğe girmesin-
den beş-altı sene sonra mümkün olacak-

tır. Topluluk, Türkiye'nin AET'ye ihraç ettiği ziraî ürünler üzerinden kazancının artmasını, sözleşmeli fiatlar ve prelevman miktarları üzerinden alınacak tek indirimler gibi tercihlerle sağlayabilecek ve Türkiye de karşılıklı imtiyazları ekonomisinin imkânları dahilinde tedricen Topluluğa tanıyabilecek duruma erişecektir. Böyle bir sistemin esas gayesi, Türkiye tarafından Topluluğun müşterek tarım politikasının tatbik edilmesi olacaktır.

B — Maksimum Hipotez : Müzakere-lerin başından itibaren Türk Hükümeti-nin, Topluluk içi sistemin, Protokolün yü-rürlüğe girmesi akabinde hemen tatbiki-ne başlanmasını talep edeceği beklenmek-tedir. Böyle bir talep, Atina Anlaşması-na göre Yunanistan'a tanınmış olan taviz-lerin aydınlığında makûl karşılanmakta-dır. Diğer yandan Komisyon, AET'nin Tür-kiye'den talep edeceği tavizlerin de Yuna-nistandan hâlen faydalanmakta olduğu tercih haklarına muadil olması icap etti-gini derpiş etmektedir. Şöyleki, Yunanis-tan, 22 senelik mal listesi üzerinden **güm-rüklerini** % 40 indirmiş, ve liberalizasyo-nunun % 75'ni konsolide etmiş olacaktır. Halbuki, Türkiye'nin şu anda Topluluğa, her türlü kalkınma taahhüdü vermesi ha-linde bile, yukarıda bahsedilen iktisadî yükü kaldırması Komisyon tarafından müm-kün ve uygun görülmemektedir. Fakat, bu maksimum hipotez kabul edildiği tak-dirde, Topluluk; **hemen** sınaî mamûller ü-zerinden Topluluk içi sistemi ve ziraî ma-mûller için de tercihli tarifeleri uygulama-ya başlayacaktır. Türkiye de bu tavizlere mukabil, genel olarak gümrük tarifele-rinde ilk önce büyük, sonra da tedrici in-dirimler yapacak ve mal gurupları muva-cehesinde bu indirimler 12 veya 22 sene zarfında tamamlanacaktır. Miktar tahdit-lerine gelince Topluluk, Türkiye'nin kar-şılaştığı güçlükleri gözönüne alarak daha makûl davranabilecektir.

1968 PROGRAMI YATIRIM PROJELERİNE AYRILAN HARCAMALAR

İkinci beş yıllık kalkınma plânının 1968 yılı programı yatırım projeleri bel-li olmuştur. Yatırım hedefleri, kamu sek-töründe yer alan yatırım projelerine gö-re tesbit edilmiştir. Yatırım hedeflerinin tesbitine yatırımların yüzde dağılımları, geçmiş yıllardaki gecikmeler ve yeni ya-tırım fırsatları dikkate alınmış, küçük onarımlar, satın almalar ve istismlâkler yatırımların dışında mütalaa edilmiştir. Yatırım tutarları ön projelere göre tah-minî değerde hesaplanmış, projelerin uy-gulanmasıyla ilgili iç ve dış ödemelerde azami tasarruf yapılması ve yatırımlar-da verimlilik ilkesine uyulması öngörül-müştür.

Tarım sektöründe büyük su işleri, kü-çük su işleri, küçük taşkınlar, drenaj ve kurutma, taşkın ve rusubat kontrolu ve diğer yatırımlar için 125 milyon 225 bin lirası dış olmak üzere, DSİ Genel Müdür-lüğünce bir milyar 218 milyon 744 bin lira harcanacaktır. Toprak muhafaza ve havza ıslahı, münferit sulama tesisleri, su-lama developmanı, drenaj ve arazi ıslahı, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının gelişt-irilmesi amacıyla Toprak Su Genel Mü-dürlüğünce 276 milyon 820 bin liralık ya-tırım yapması derpiş olunmuştur. Diğer alanlarda yapılacak yatırımlar özellikle şöyledir:

Madencilik ve ham petrol sektörü 499 milyon 559 bin, gıda sektörü 158 milyon 648 bin, içki sektörü 33 milyon 348 bin, tütün sektörü 30 milyon 232 bin, doku-ma, sektörü 100 milyon 50 bin, orman ü-rünleri işletme sanayii 38 milyon 54 bin, kâğıt sektörü 261 milyon 232 bin, kim-ya sektörü (139 milyon azot sanayii) 387 milyon 270 bin, petrol ürünleri, 255 mil-yon, çimento sektörü 100 milyon, demir-çelik ve metallurji sanayii 60 milyon, de-

mirden başka metaller sanayii 75 milyon, enerji ve elektrik sektörü bir milyar 329 milyon 542 bin, devlet ve yolları 895 milyon, kara ulaştırması (YSE Genel Müdürlüğü) 175 milyon, Demiryolları 420 milyon, Deniz Ulaştırması 154 milyon 500 bin, Hava Ulaştırması 119 milyon 100 bin, haberleşme 161 milyon, radyo 32 milyon, ulaştırma sektörü toplamı bir milyar 957 milyon 100 bin, turizm sektörü 147 milyon, konut sektörü 210 milyon, eğilim sektörü bir milyar 422 milyon 853 bin, sağlık sektörü 283 milyon, harita sektörü 33 milyon 120 bin, idare binaları 39 milyon 765 bin, genel idare sektörü 52 milyon 760 bin, köy içmesuyu 318 milyon, su ve kanalizasyon sektörü İller Bankası toplamı 98 milyon 605 bin, ticaret hizmetleri sektörü 53 milyon lira..

MEMLEKETİMİZE GELEN YUNAN HEYET İLE TÜRK - YUNAN TİCARİ İLİŞKİLERİNİ ARTIRMAK İÇİN İKTİSADİ GÖRÜŞMELER YAPILDI.

İki komşu memleket arasında siyasi sorunlar yüzünden senelerdir yapılamayan iktisadi temasların yeniden başlaması için memleketimize gelen Yunan Ticaret Bakanı Papadimitropulos Yeşilköy Hava Alanında basın temsilcilerine:

«Şunu söyleyebilirimki, bir Yunan Ticaret Bakanı ilk defa Türkiye'ye gelmektedir. İstedığımız, Türkiye - Yunanistan arasındaki ticari gelişmelerini en yüksek seviyesine çıkarmaktır. İki ülke arasında ticari münasebetleri geliştirmekte büyük faydalar vardır» demiş şunları ilâve etmiştir:

«Yunanistan'ın Ortak Pazar ile ilişkilerde geniş bir tecrübesi vardır. Biz, edindiğimiz bu tecrübeleri Türkiye'ye vermeye amadeyiz. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ticari ve iktisadi ilişkilerin geliş-

mesi siyasi gelişmeleri de sağlayacağı kanısındayım.»

İlgililer, Yunan Ticaret Bakanı'nın Ankara'daki temasları konusunda şunları söylemişlerdir:

«— Yapılan görüşmelerde iki ülke arasındaki ticari ve iktisadi ilişkiler ile turizm konusu üzerinde durulmuştur. Bilindiği gibi, Türkiye ile Yunanistan çeşitli milletlerarası ekonomik teşekküllere üye ve Avrupa Ekonomik Topluluğuna ortak bulunmaktadırlar. İki ülke arasında, bütün bu teşekküllere hâkim olmuş prensipler dairesinde yürütülecek görüşmelere büyük önem atfedilmiştir.

Ticaret Bakanlığı, Türk-Yunan görüşmeleri ile ilgili olarak bir bildiri yayımlamıştır. Bildiri şöyledir:

«— Memleketimizde bulunan Yunan Ticaret hey'eti ile Türk hey'eti arasında ilk resmî temaslar Ticaret Bakanlığında yapılmıştır.

Türk hey'etine Ticaret Bakanı Ahmet Türkel, Yunan hey'etine Yunan Ticaret Bakanı Jorge Papadimitropulos başkanlık etmişlerdir. Görüşmelerde, iki memleketi ilgilendiren müşterek konulara umumî olarak temas edilmiştir.

Yapılan toplantılar sonunda Türk - Yunan ticaret bakanları resmî görüşmelere ilişkin ortak aşağıdaki bildiriyi yayınlamışlardır.

«Yunanistan Krallığı Ticaret Nazırı Ekselans Jorge Papadimitropulos başkanlığındaki Yunan heyeti ile, Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanı Ekselans Ahmet Türkel başkanlığındaki Türk heyeti, 10-14 Mayıs tarihlerinde Ankara'da görüşmeler yapmışlardır.

Bu temaslar sırasında, iki ülke arasındaki ticarî mübadele hacminin artırılması imkânları, tarım ve sanayi sektörleri ile turizme ilişkin meseleler incelenmiştir.

İlk görüş teatisinden memnurluk duyan taraflar, iki memleket arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacak çalışmalara devam etmek üzere, iki çalışma grubu kurulması hususunda mutabık kalmışlardır.

Bu meyanda, iki ülkenin özel sektör temsilcileri arasındaki temasların teşviki de kararlaştırılmıştır.

İki bakan, bu görüşmelere hakim olan anlayış zihniyetinden memnun kalmışlar ve bu görüşmelerin Türkiye ile Yunanistan arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini olumlu yönde etkileyeceğini müşahade etmişlerdir.»

MEMLEKETİMİZ İLE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜNYA GIDA PROGRAMI ARASINDA «TEMEL ANLAŞMA» İMZALANDI.

Türkiye ile Birleşmiş Milletler Dünya gıda programı arasında, Dışişleri Bakanlığında bir «temel anlaşma» imzalanmıştır. Anlaşmayı hükümetimiz adına Dışişleri bakanlığı uluslararası ekonomik kuruluşlar dairesi genel müdürü Rahmi Gümrükçüoğlu, dünya gıda programı adına da Birleşmiş Milletler iktisadî kalkınma programı Türkiye temsilcisi James Kear imzalamışlardır.

Temel anlaşma «1964 yılından bu yana uygulanmakta olan Türkiye'deki 20 proje için 14 milyon dolarlık gıda yardımı sağlayan, dünya gıda programı ile olan ilişkilerimize genel bir düzenleme» getirmektedir.

Öte yandan, önümüzdeki aylar içinde kabul edilmesi beklenen üç proje ile dünya gıda programından yeniden 22 milyon dolarlık gıda yardımı sağlanacağı öğrenilmiştir.

SOVYET RUSYA İLE TÜRKİYE ARASINDA 3. DEMİR ÇELİK ÖN PROJE ANLAŞMASI İMZALANDI.

İskenderun köfesinde Payas-İskenderun arasında kurulacak üçüncü demir-çelik sanayii için ön proje anlaşması imzalanmıştır.

1972 yılı sonunda bitirilmesi düşünülen, 3,5 milyon liraya çıkacak üçüncü demir-çelik sanayii ön proje anlaşması Sovyet Rusya ağır sanayi ve ihracat kurumu genel müdürü İvan Dolgov ile üçüncü demir-çelik kuruluş büro müdürü Hayri Erten arasında, kuruluşun konur sokaktaki bürosunda aktedilmiştir.

Maliyeti 3,5 milyar liraya çıkacak olan tesislerin yüzde 45'i de iç finansmanlarla karşılanacaktır.

Tesislerin kapasitesi yılda 1 milyon ton çelik üretecek güçte olacak, bilâhare 2,5 milyon tona çıkarılacaktır.

«AMERİKA SATIŞ FİYATI» SİSTEMİNİN KALDIRILMASI GERÇEKLEŞMEK ÜZERE

Amerikan dış ticaret dengesi üç yıldan beri ilk defa Mart ayında 158 milyon dolar açık vermiş bulunmaktadır. Yetkililer bunun sebebini, bu yaz Amerikan çelik fabrikalarında yapılacak grevler düşünülerek yapılan çelik ithalatı ile bakır fabrikaları işçilerinin grevinden evvel yapılan bakır mübayaaları ve Amerikan ekonomisinin gelişme hızına bağlamaktadırlar.

Kanun Tasarısı Hazırlandı

Amerikan Hükûmeti Kongreye, Amerikan Satış Fiyatı sisteminin kaldırılmasını teminen bir kanun tasarısı tevdi edecektir. **Bilindiği üzere Amerikan Satış Fiyatı, Amerika'ya ithâl edilen mallar, özellikle kimyevî mamûllere konulan aşırı gümrük resimleriyle bunların ithalini fiilen önleyen bir mevzuatın adıdır.** Hükûmetin teklif ettiği bu tasarı kanunlaşırsa, Altıların Kennedy - Round'u hızlandırmak için gerçekleşmesini istediği şartlardan biri yerine gelmiş olacaktır.

Beyaz Saray'ın bu kararını Yeni-Orleans'da sanayiciler ve tüccarlardan müteşekkil bir dinleyici kitlesi önünde açıklayan, ticarî anlaşmalar müzakerelerini yürüten özel delegasyonun şefi M. Roth, son zamanlarda Birleşik Amerikada beliren himâyeci eğilimleri tenkit etmiştir. M. Roth bundan başka, himayecilik taraftarlarının hazırladıkları ve bir çok ithal malının kontenjanlaştırmaya tâbi tutulmasını öngören offansif kampanyasından endişe duyduğunu açıklamıştır. Bu offansifin başarı kazanması hâlinde, GATT ülkelerinin karşı tedbirler alacaklarını ifade eden M. Roth «bu tedbirlerin neticesi ihracatımızı geliştiren sistemin tahribi olacaktır» demiştir.

Ötedenberi Kongre müzakerelerini izleyen gözlemciler, müzakerelerin gelişmesi hakkında şimdiden bir şey söylemeyi tercih etmektedirler. Hâlen Senato ve Temsilcileri Meclisi üyelerinden müteşekkil olan bir karma komisyon vergilerin arttırılmasına ilişkin bir kanun tasarısını incelemektedir. Diğer bir karma komisyon ise, kamu harcamalarının kısıtlanması ile ilgili bir başka tasarı üzerinde çalışmaktadır. Daha sonra bu tasarı Bütçe Komisyonuna girecek, buradan da olduğu gibi geçerse Senato tarafından kabul edilen metnin yerine kaim olacaktır.

Bilindiği üzere Senato, vergilerin % 10 oranında arttırılmasını ve kamu harcamalarının 6 milyar dolar kısıtlanmasını kabul etmişti.

Gelecek günler, hükûmet tasarılarının kanunlaşmak şansının ne olduğunu er veya geç gösterecektir.

İNGİLTERE'DE MÜSTEHLİK HARCAMALARI DÜŞERKEN, İŞSİZLİK BÜYÜK BİR KONU OLMAK İSTİDADINI GÖSTERİYOR.

İngiltere'de Ticaret Dairesi tarafından önümüzdeki günlerde açıklanacak olan dış ticaret rakamlarının müspet yönde bir gelişme göstermeyecekleri tahmin edilmektedir. Resmî çevreler, dış ticaret rakamlarında bu senenin ikinci yarısından önce, bir gelişme beklenemeyeceğini bildirmektedirler. Nisan ayı içinde ihracat taki gelişmenin ümit verici olduğu söylenmekle beraber, ithalâtın yüksek seviyesini muhafaza ettiği anlaşılmaktadır. İthalâtın ikamesinde şimdiye kadar ancak bir kaç esaslı gelişmeye şahit olunmuştur. İthalâtın ikamesi hususunda devletin tesirlerinin esasen yavaş hissedileceği tahmin olunmakta ise de, geçen ay içinde elde edilen sonuçlar, ithalâtı azalmanın tahminlerden de yavaş seyrettiğini ortaya koymuştur.

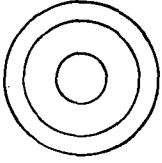
Öte yandan, bütçe öncesinde İngiltere'de artan müstehlik harcamalarının hızını kaybettiği bildirilmektedir. Bütçe öncesinde görülen canlı alış-veriş, Martın 19 undan sonra da elde mevcut stoklar tüketilinceye kadar devam etmiştir.

Ancak, stokların tükenmeye başlaması ve imalatçıların zamlı fiyatlarını açıklamaları ile alış-verişin büyük bir hız kaybetmekte olduğu anlaşılmıştır. Geçen haf-

ta, ülkenin büyük otomobil imalatçıları, iç satışlardaki artışın durduğunu rapor etmişlerdir. Elektrik malzemesi, radyo televizyon ve mobilya imalatçıları da son günlerde satış nispetlerinde azalma olduğunu bildirmektedirler.

Bu suretle, İngiltere'de, yeni yıl bütçesi ile güdülen hedeflerden birine erişil-

miş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bazı gözlemcilere göre, ithalatın ikamesi hususundaki gelişmelerin çok yavaş bir tempo arzemesi karşısında, şimdi, önde gelen endişe konusu, müstehlik harcamalarının kısılması değil; artan işsizliktir. Durum, bu senenin ikinci yarısında da bu şekilde devam ettiği takdirde, devalüasyonist tedbirler almak zorunluğunun doğması ihtimâli mevcuttur.



Fiat İstikrarı ve İşçi Ücretleri

Orhan BULDAÇ

Mart ayında, işçi liderleri, işverenler ve Çalışma Bakanlığının yetkili elemanlarının katıldığı önemli toplantılar yapıldı. Çalışma hayatımızla ilgili sorunlar, işçi ve işveren ilişkileri görüşmelere konu oldu. Tarafların birbirlerini anlamaları yönünden bu tip toplantıları olumlu karşıladığımızı belirtmek isteriz. İşçi ve işverenler demokratik düzen içerisinde mevcudiyetleri zorunlu iki unsurdur. Bu iki unsur arasında, hem menfaat birliği hemde menfaat ayrılığı vardır. İşçi, işverenin makul kârına her zaman saygılıdır. Kaldıki, işveren kârını artırabilmek için işçinin hakkını vermek zorundadır. İsteksiz bir işçiyle kârı maksimize etmek olanağı yoktur. Yarar ayrılığı, işçinin artan refahtan payını alamadığı an başlar, aldığına inandığı ana kadar devam eder. Demokratik düzenin devamı ve sosyal adaletin sağlanması işçi ve işveren ilişkilerinin adil ölçüler içerisinde devamına bağlıdır.

Üste söz konusu ettiğimiz bu toplantılarda, işçi ücretleri ile ilgili olarak Sayın Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem çok ilginç bir iddiada bulundular. Sayın Bakan aynen şöyle dedi «Fiat istikrarı sağlandığında işçi ücretlerini dondurmaya düşünebiliriz» bu sözün açık anlamı kanı-

mızca şudur: «Türkiye'de her yıl fiatlar ve ücretler artmaktadır. Fiat artışları yüzünden ücretlerdeki artışlar reel bir anlam taşımamaktadır. Ücret artışları bir anlamda fiat artışlarını karşılamak için yapılmaktadır. Bu bakımdan fiat istikrarı sağlamak ücretlerde artışı gereksiz kılar. Zira bu günün cari fiat düzeyinde ortalama ücret yeterlidir.»

Sayın Bakan tarafından ileri sürülen bu tezi doğruluğu yönünden eleştirmek ihtiyacını duyuyoruz. Sonuca göre, ya Sayın Bakanın görüşüne katılacağız veya katılmıyacağımızı belirteceğiz. Eleştirmemiz şu iki önemli nokta üzerinde olacaktır:

1. Türkiye'de mutlak bir fiat istikrarı sağlamak iktisaden mümkün müdür?
2. Türkiye'de günlük ortalama çıplak ve sosyal ücret fiat istikrarı sağlanması halinde yeterli sayılabilir mi? Bir başka deyişle işçi, milli gelire yaptığı katkıdan adil bir oranda pay almakta mıdır?

Rakkamlar Diyorki

Birinci nokta üzerinde doğru bir karara varabilmek için 1950 yılından sonra

fiatlarda görülen değişimleri tetkikte fayda vardır. Zaruri giyim eşyaları, yiyecek maddeleri ve kira giderleri dikkate alınmak suretiyle düzenlenen geçinme indeksleri ele alındığında 1955 den bu yana yapılan ücretliler geçinme indeksinde büyük artışlar görünmektedir. 1955 yılı baş olarak kabul edildiğinde diğer yılların indeksleri şöyle olmaktadır: 1956 - 112,7, 1957 - 124, 1958 - 144, 1959 - 172, 1960 - 183, 1961 - 189, 1962 - 197, 1963 - 217, 1964 - 220, 1965 - 233. Görüldüğü gibi geçinme indeksindeki artışlar yüksek oranlarda olmuş 1955 de 100 olan indeks 1965 de 233'e yükselmiştir. Bu artış açık olarak 1965 yılının 1955'e göre 2,3 misli pahalı olduğunu ifade etmektedir. Herhangi bir ücretlinin 1955 deki durumunu muhafaza etmiş olması için 1965 deki ücretinin 1955'e göre % 233 oranında artış olması lâzımdır. Ayrıca 1955 den bu yana millî gelirimizde görülen olumlu gelişmelerden istifade etmiş sayılması içinde ücret gelirlerindeki artış oranının fiyat artış oranından çok yüksek olması zorunludur.

Yukarıda yer alan indeks, fiatların her yıl yaklaşık olarak % 10 civarında arttığını ifade etmektedir. Bu ise çok yüksek bir fiyat artışıdır. Bu tempo ile artan fiatları durdurmak ise, kalkınmadan vazgeçilmediği takdirde, iktisaden mümkün değildir. Geri kalmış ülkelerde kalkınma çabaları hafif bir enflasyon eğilimi ile sürdürülebilmektedir. Bu eğilim ekonomide geçerli bir karar halindedir. Bu bakımdan fiatlarda % 3 civarında görülecek yıllık artışlar, normal sayılmalıdır. Bu nedenle ekonomiyi «Nisbi istikrar» diye bir kavram girmiştir. Demek ki Sayın Bakanın fiatlarda istikrar sağlamak görüşü Türkiye'nin devam eden yoğun kalkınma çabaları ve ekonomik koşulları nedeniyle gerçekleşme olanağından yoksundur. En iyimser bir görüşle Türkiye'de, fiatlar her yıl asgari % 4-5 oranında artacaktır. Buna engel olunamaz. Şu halde

Sayın Bakan, ücretleri dondurmak için şart gördüğü gerekçeye hiçbir zaman sahip olamayacak demektir.

Biz, Türkiye'nin gelişen ekonomik ve sosyal koşulları yanında fiyat istikrarını sağlamak halinde işçi ücretlerinin bugünkü düzeyini yeterli sayan görüşü paylaşmıyoruz.

Millî Gelir ve İşçi Ücretleri

Bu konuda açıklığa varmak için millî gelir ve işçi ücretlerinde görülen gelişmeleri birlikte tetkik etmekte fayda vardır. Türkiye millî geliri 1950'den bu yana oldukça hızlı bir tempo ile artmaktadır. 1950 yılında 9370 milyar TL. olan millî gelirimiz, cari fiatlarla 1955 de 19.125 milyar TL., 1960 da 46.558 milyar TL., 1963 de 62.801 milyar TL., 1964 de 67.397 milyar TL., 1965 de 72.239 milyar TL., 1966 da 83.472 milyar TL. 1967 de ise 92.552 milyar TL. ya ulaşmıştır. Türkiye millî geliri 1967 yılında 1950 yılına göre tam 10 misli artmıştır. Millî gelir rakkamlarının bu kadar kabarmasında fiyat artışlarında önemli bir rolü vardır. Ancak 1961 üretim fiatları ile artış gene 7,5 misli olmaktadır. Artan millî gelirin önemli bir kısmı çoğalan nüfus tarafından masedilmiş olmasına rağmen kalan kısım sermaye ve emek sahipleri arasında adil olarak dağılmamıştır. Millî gelir yanında işçi ortalama sosyal ücreti 1955-1965 döneminde ancak % 323 oranında artmış, artışın önemli oranı fiyat yükselmeleri nedeniyle reel bir anlam kazanamamıştır. Aynı dönemde fiatların % 233 oranında arttığı hatırlanırsa işçi ücretlerindeki reel artış oranı % 90'a düşer. Bu dönem içerisinde 1955 yılında 5,83 TL. olan ortalama çıplak ücret 1963 de 16,40 TL. ya; gene 1955 de 7,53 TL. olan ortalama sosyal ücret 1965 de 24,43 TL. ya yükselmiştir.

Geçmiş yıllarda izlenen ücret politikası eleştirmekte, bu yazımızın konusu bakımından yarar görmüyoruz. Ancak eko-

nomik kalkınma ile beraber adil bir düzen kurmak hedefi yeni bir anlayışla uygulanacak bir «ücret politikasını zorunlu kılmaktadır. İzlenecek bu politikanın, işçiye enflasyonun tehlikelerinden koruyacak, artan refahtan pay sağlayacak en önemlisi bugünkü düzenin düzensizliklerini giderecek nitelikte olması zorunludur. Bu esaslar dikkate alınınca işçi ücretlerinde son yıllarda görülen artışları yeter saymaya imkân yoktur. Çünkü artışlar yukarıda sıralanan esasları kapsamaktan uzak kalmıştır.

Fiat istikrarı sağlamak, plânımızın

başlıca hedflerinden biridir. İstikrarlı bir kalkınma çabası içerisinde işçiye sosyal ve ekonomik refahtan haklı bir pay vermek ve düzeni daha adil bir şekilde geliştirmek bu dönemde işçi ücret politikasının başlıca esasları olmalıdır.

Bu nedenlerle bugünkü ortalama işçi ücretlerini yeter saymak bir yana, adil bir düzen, emniyetli bir çalışma hayatı ve istikrar için ücretleri bugünkü düzeyin çok üzerine çıkarmayı zorunlu görüyoruz. Bu bakımdan Sayın Bakanın bu konudaki görüşlerini doğru bulmadığımızı açıkça belirtiriz.



Özel Yatırımsız Kalkınma Olamaz

Eyüp KARADAYI

«— Kalkınma ancak özel teşebbüsle mümkündür...»

«—Kalkınmanın tek şartı bütün ekonomik potansiyelin seferber edilmesiyle mümkündür bunu da sosyalizm sağlar...»

— Ve Kalkınmanın en emin yolu «Karma ekonomidir. İşte üç ana fikir ki halâ her yerde ve aynı zamanda tartışıla gelmektedir. Bu yazımızda kapitalizmin, dolayısıyla özel teşebbüsün şampiyonu A.B.D. nin en büyük bankalarından biri olan «Chase Manhattan Bank» ın başkanı Davit Rockefeller'in bu konuda düşündüklerini özetleyeceğiz. Gelecek sayımızda da karşıt bir fikiri gene ünlü bir kişinin fikirleri halinde sunacağız.

Thomas Malthus'ün «matematik-man» ispatlamağa çalıştığı: «birgün insanlar açlıktan ölecekler, çoğala çoğala» kehaneti günümüzde bir realite haline geçmek üzeredir. Ancak tüm insanlık değil de bir kısım insanlık bu tehlikeyle karşı karşıyadır. Bir taraftan gelişmiş, yani endüstriyel ülkeler daha zenginleşirken az gelişmişler onları bu zenginleşme yarışında izleyememekte ve ayrıca da nüfus artışı sebebiyle büsbütün fakirleşmektedirler. Bu gerçek, bir çok düşünür için çok pesimist bir talbo halinde kendini göstermektedir. Fakat iyimser olmak için de sebepler yok değildir. Karamsarların düşünceleri şu esas noktaya dayan-

maktadır: «eğer bu durum devam ederse» Oysa «bu durum» devam etmeyecektir. «Demografik patlama» terimiyle ifade edilen hızlı nüfus artış aile plânlaması metodlarının uygulanmalarıyla bir çok az gelişmiş ülkede daha şimdiden frenlenmeye başlamıştır bile.

Sonra, son 20 yılda gelişmekte olan memleketler büyük ilerlemeler kaydetmiş bulunmaktadırlar. Bir çoğunun sınai istih-salleri maden çıkarımları bir misline yükselmiştir. Çelik üretimleri üç katına çıkmıştır. Ortalama olarak ihracatları her yıl % 8 artmaktadır. Ulaşım sistemleri de gittikçe gelişmektedir. Ve bu durum bir istisnai hal teşkil etmeyip devamlı bir gi-

dişin iç açıcı tablosudur. Bu iç açıcı tablo: «**gelişmenin yeni bilimi**» sayesinde mümkün olmaktadır. Gerçekten, gelişmenin de bir bilimi vardır ve bu bilim yeni kurulmuştur. Ekonomik gelişme bilimi 1949 da Dünya Bankasının geliştirmekte olan memleketlere dişe dokunur malî yardımlar yapmaya başlamasıyla vücut bulmuştur. O tarihten beri «**gelişme**» dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olmuştur. Ve bir bilim disiplini, bir san'at kolu gibi belirli kurallara bağlanmış, belli bazlara oturtulmuştur. Dünya Bankası başka milletlerarası bankalarla tamamlanmıştır. «Amerikalararası gelişme Bankası» ve «Asya Kalkınma Bankası» gibi...

Avrupa ve Amerika'nın bütün üniversiteleri de kalkınma bilimini her gün iletirmektedirler. Bu araştırmalardan bir çok neticeler meydana çıkarılmıştır. Bunlardan bir kaç özet olarak şöyledir:

- 1) Grup halinde ele alındıklarında, geliştirmekte olan memleketler milli kaynaklardan yana yoksun olmaktan ziyade bu kaynakları yeterince değerlendirememenin sıkıntılarını çekmektedirler.
- 2) Bu iyi faydalanamamanın baş sebebi kapital yoksunluğudur. Bu kapital yetersizliğinin tutarı kesin olarak hesaplanmış değildir. Fakat Dünya Bankası uzmanlarının tahminlerine göre bu memleketlerin hemen massedebilecekleri kapital yılda ortalama 4 milyar dolar civarındadır.
- 3) Esasen kapital, geliştirmekte olan memleketlerin emrine büyük miktarlarda verilirse, verildiği oranda ekonomik gelişme gerçekleşemez. Kalkınmada tam netice ancak kapitallerin «**akıllıca**» kullanılmasıyla elde edilir. Kapitallerin akıllıca kullanılması alınması zor olan kararları gerektirir.

Bazıları da bu kararların, özellikle demokratik düzenle Yönetilen ülkelerde kamu oyunun tasvibini kazanmaz.

İşte bu üçüncü nokta;

-kapitalin akıllıca kullanılması- da dır ki, özel teşebbüsün rolü ağırlığını hissettirmektedir.

Tarihi sebeplerle, geliştirmekte olan ülkelerin çoğunluğu bağımsızlığa, sosyalizmin etkisi altında kalmış liderlerin başkanlığı altında eriştiler. Bu bakımdan, bu ülkelerde «**ekonomik kalkınmanın en emin yolu üretim araçlarının kamu elinde bulunmasıdır**» tezi revaçtadır.

Halbuki, son 20 yılın ekonomik tarihi gözden geçirilirse, dış yardımın, iç ekonominin gelişmesinde «**katolizör**» rolü oynadığı inkâr edilemez.

O kadar ki, bir büyük ekonomist, Afrika ülkelerini ziyaretten sonra şu sözleri söylemiştir .

«Bu memleketlerde son yirmi yılda vuku bulan, sosyalist değil, tam aksine kapitalist birer ihtilâldir.» «Gene başka gözlemler de şunu göstermiştir: «**gelişme yolundaki ülkelere hangilerinde en fazla dış kapitallerden ürkümüşse, o ülkeler en az kalkınmışlardır.**»

Bu konuda örnek olarak Küba'yı alabiliriz. Bu memleket, on yıllık Marksist plândan sonra ancak Rusya'nın günde bir milyon dolarlık yardımıyla ayakda durabilmektedir.

«Gine» de, bütün Avrupa memleketlerinin devamlı yardımlarına rağmen, ekonomik şartlar gitgide bozulmaktadır.

Birmanya'da da bir ordu donatım kurumu gibi yönetilen millî ekonomi, aşağı yukarı komple bir durgunluk içindedir.

Bir de bunlara karşı, en iyi ekonomik kalkınma gerçekleştirmiş olan memleket-

lere bakalım. Meselâ, Formoza artık Amerikan yardımına ihtiyaç duymayacak duruma gelmiş bulunmaktadır.

Meksika ve Tayland yılda % 7 kalkınma hızını tutturmuşlardır. Evvelce hem fakir olan hem de devamlı enflasyon içinde yüzen Güney Kore, şimdi dinamik bir endüstriyel ekonomiye sahiptir.

Bu ülkelere dış özel yatırımlar ne getirdi? Evvelâ tabii para getirdi. Gelişmekte olan memleketlere yatırılmış olan 80 milyar dolarlık yatırımın 30 milyonunu özel yatırımlar teşkil etmiştir.

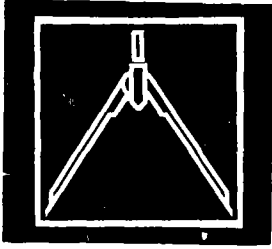
Şüphesiz kalkınma vetiresi basit bir şey değildir. Aksine, son derece karmaşıktır ve kalkınmakta olan memleketler için bir «meydan okuma» anlamına sahiptir. Bu meydan okuma keyfiyeti zamana karşıdır. Gelişmiş ülkeler bu durumlarına, yüzyıllar boyunca süren devamlı çabalar ve ilerlemeler sonucu ulaşmışlardır. Gelişmekte olan ülkeler ise,

zorunluk sonucu bu vetireyi tek bir nesillik süreye sığdırmaya çalışmaktadırlar. Bir ülkenin gelişme programını gerçekleştirebilmesi için herşeyden önce o ülkenin halkının bu kalkınmanın şuûruna erişmiş olması lâzımdır. Ve şu dört hedefe varmış bulunması şarttır:

- 1) Okur yazar sayısının en büyük orana çıkarılması,
- 2) Yüksek derecede sosyal adaletin sağlanmış olması,
- 3) Kaliteli yöneticiler kadrosuna sahip bulunulması,
- 4) Halka kalkınmanın öneminin iyice anlatılmış olması.

Bu şartların sonuncusu en az spesifik olmakla birlikte hayati bir önem taşır. Ve özel teşebbüsün değerinin iyice kavranmış olmasını gerektirir.

Bu kavrayış şimdi Gana ve Endonezya olduğu gibi yayılma halindedir.



Muhasebede Yeni Ufuklar

Metin SÜDEN

Son çeyrek asırda, muhasebenin, ilerleyen tekniği tâkip ederek, yeni buluşlardan, bu arada bilhassa elektronik cihazlardan faydalandığı görülmektedir.

Muhasebenin, büyük çapta, beşerî sây'dan makinelere intikâli, alışlagelen usullerin değiştirilmesine, hiç olmazsa daha mütekâmil bir hâle getirilmesine âmil olmuştur.

Ticârî ve iktisâdî münâsebetlerde, hesap durumlarının karşılıklı uygunluğunu temin amacı ile, milletlerarası fikir alışverişlerinde, muhasebe önemli bir konu olarak ele alınmakta ve doğan yeni meselelerin çözülmesine çalışılmaktadır.

Muhasebe, dünya çapında meydana gelen yenilikler, memleketimizde de tâkip ve tatbik edilmekte; bankalar, sanayi ve ticaret kuruluşları, bünyelerini yeni usullere göre tazmin etmeyi her bakımdan faydalı bulmaktadırlar.

Aşağıdaki satırlarda muhasebe ve muhasebecilik konusunda yeni görüşlerin bir özeti verilmeğe çalışılmıştır.

Konu gittikçe gelişmekte ve çözümlenen meseleler yerlerini yenilerine bırakmaktadır.

1 — Tecrübeye Dayanan Muhasebe Tatbikatından Akli Muhasebeye Geçiş.

Yakın bir geçmişe kadar, sâdece tecrübeyle edinilen bilgilere dayanan ve alışlagelmiş usullerle yürütülen muhasebenin, sırf ilmi olmasa bile âklî bir nizâma sokulması öngörülmektedir.

Böyle bir gelişme, sevk ve idâre meselelerinin çözümünde olduğu gibi, muhasebe araştırmalarında matematik metodlardan, istatistikten faydalanma suretile mümkün olmaktadır.

Ayrıca, muhasebe, sevk ve idâre ilminin gelişmesine yardımcı olduğu hâlde, matematikten yararlanarak, envanter, istihşâl ve kalite kontrolları, doğrusal programlama, sürümün ve sâbit masrafların tahmini, işletmecilik konuları, karar verme tekniği, ticâret ve sanayide dinamizm ile de ilgili bulunmaktadır.

Gelişimin doğurduğu yeni işlerden bazıları şunlardır:

— İstatistiği yapılacak konuların tesbit (iş satleri, işçilikler, çalışma yerleri, makineler kullanma süresi, temel sanayide istihşâl edilen mâmul mikdarı, techizât ve avadanlık istihşâli, ileri istihşâl kademeleri tarafından techizât ve avadanlık satın alınması, muharik kuvvet sarfiyâtı, başlıca istihlâk maddelerinin istihşâli ve benzerleri,)

— Beyan edilen rakkamların kontrolu ve incelenmesi,

— İktisâdî mevzularda bilgi edinmede gelişme,

— Her an istifâdeye hâzır bilgi merkezlerinin kurulması,

— Edinilen bilgilerin kıymetlendirilip, faydalanılması...

2 — Muhasebecilik Mesleğinde İlerlemeler.

Muhasebeci artık kendisine tevdi edilen vesikalara istinâden muayyen defter veya kartonlara kayıt geçen kâtip durumundan çıkmış çalıştığı müessesenin faaliyetlerini durgun bir şekilde kaydedip, geçmişteki olayların mukayyit ve musannifi yerine, teknikteki ilerlemelerin bahsettiği imkânlardan faydalanarak, gelecekte vukubulacak iktisâdî ve ticârî olaylara, işlerine nezâret ettiği müessese bakımından hâkim ve olayların gelişmesini, muhasebe ilmindeki ilerlemelerin ışığı altında, kontrolunda bulunduran bir müşâvir durumuna geçip, kayıt işlerini makinelerle bırakarak, sâdece hesap neticelerinin yardımı ile müteşebbisin alacağı kararların isâbetli olmasını dikkatle tâkip eden ve bu yönde büyük faydalar sağlayan bir mütehâssıs hüviyetini kazanmıştır.

Dinamik bir muhasebenin mevcudiyeti ile mümkün olan tahlillerden faydalanılarak, müteşebbisin aldığı karar ve tedbirlerin isâbeti ilgililer tarafından anlaşıldıkça, muhasebecilik mesleğinin iktisâdî hayatta vazgeçilmez önemi gittikçe artacaktır.

Muhasebeye açılan yeni ufuklar, bundan böyle, yarının muhasebecisinin yeni şartlara uygun olarak yetiştirilmesini gerektirmektedir.

Muhasebe esasları üzerinde çalışmalar; tatbikatçılar (pragmatikler) ve mantıkçılar (lojisyenler) olarak farklı görüşe sahip iki ayrı zümre mensupları tarafından yapılmaktadır.

Muhasebenin, tatbiki bir sanat-meslek olduğunu ve tatbikâtın mantık yolu ile varılan neticelerden önce geldiği görüşünü savunan tatbikatçıları, muhasebenin bugünkü gelişmiş durumu teyid ettiği hâlde, mantıkçıların serdettikleri fikirler, ancak tecrübelerin vereceği neticelere göre kıymet kazanacaklarından, ihtiyâtla karşılanmaktadır.

Mantıkçılar, ticârî ve iktisâdî meseleleri incelerlerken muhasebenin bunlar üzerindeki rolünü tesbit etmeğe çalışarak, muhasebe sisteminde güdülecek hedeflere en uygun yolları ararlar. Bu, mantıkla edinilen muhasebe prensiplerinin tatbikâta intikâli şeklinde tecelli eder.

Tatbikattan prensiplere ve prensiplerden tatbikata olarak nitelendirilebilecek her iki görüşün hedfleri aynı olduğu gibi çalışmalarının muhasebe ilmine büyük faydaları vardır. Tatbikât mâhdut imkânlarla yetindiği hâlde, nazâriyet ve mantık geniş düşünceve görüş sahasından yararlanarak yarattığı yeniliklerle tatbikâtta gelişme sağlar. Nitekim, muhasebede durum aynı olmuştur. Tatbikât-

çılar belki elle yazılanı makineye yazdırmış, fakat sistemde devrim, tatbikâtın dışında bulunan nazariyatçıların tarafından tahakkuk ettirilmiştir.

Aynı gâye etrafında, fakat muhtelif zâviyelerden muhasebeyi inceleyen görüşleri telif ederek, kısaca, muhasebe prensip ve usullerinin, tatbikattan edinilen tecrübelerin, mantık süzgecinden geçirilmek suretile ortaya konduğu ve kâbul edildiği söylenebilir.

Tatbikatçılar ve mantıkçılar arasında mevcut görüş ayrılığını mübalâğa etmeğe müsait bir temayül mevcut olmakla beraber, bunları uzlaştırmak, iddialarını telif etmek güttükleri muhasebelerin hedeflerinde müşterek noktaları tesbit etmekle mümkündür.

Her iki tarafın anlaşmalarına zemin olarak;

a) Hesap neticelerine göre tanzim edilecek raporlarda güdülen gayenin müessesesi sahibi durumunda olan hâkikî ve hükûmî şahısların çalışma devresi hakkında iyice aydınlatılmaları olduğu,

b) Peştemâliye gibi görünmeyen kıymetler dışında, bilânço aktifinin idarecilerine tevdi ve emanet edilmiş ve bunun müessesesi sahipleriyle alacaklılar arasında, icâbında, dağıtılacak varlıklardan teşekkül ettiği,

c) Teşebbüse ait mâlî ve iktisâdî kaynakların, faaliyet devresinde işletilmesiyle edinilen hesap neticelerinin gösterdiği kâr veya zararın, fiyat değişiklikleri gibi özel durumların zuhuru hakkında gerekli açıklamalar yapılarak hâkikî hesap durumunun meydana çıkabileceği,

d) Nihâyet, esas gayenin, hiçbir hu-

susu ihmâl etmeden tam bir doğrulukla muhasebenin vardığı neticelerle, hâkikî durumun uygunluğunu temin olduğu, ileri sürülebilir.

3 — Muhasebede Elektronik Cihazlardan Faydalanma.

Teknikteki ilerlemelerin yarattığı imkânlar muhasebe sahasındaki gelişmelere büyük bir yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda tecrübi muhasebeden akli muhasebeye geçişte de önemli bir âmil olmaktadır. Muhasebede elektronik cihazların uygulanmasının henüz başlangıcında bulunmaktadır. Gelecek yıllar büyük gelişmelere gebe dir. Bununla beraber, muhasebenin makineleşmesinde alınan hız, çok daha ileri bir safha arzeden elektronik cihazlardan faydalanılmakla bugünkü yüksek seviyeye ulaşmıştır. Aynı zamanda gelişen muhasebe geçmiş hâdiseleri kaydeden bir formalite olmaktan çıkmış, mümkün mertebe uzak geleceği görmeğe çalışan, yaklaşık veya kesin olarak, meseleleri hâleden ve öngörülen iktisâdî olayların teşebbüs çerçevesinde takip eden bir sistem hâlini almıştır.

Muhasebe, artık defterlerin kaligrafisi ile tutulması gibi nisbeten dar bir saha ya sıkışmış, eksik bilgi veren usul, mahdut imkânlarla bir dereceye kadar ileriye bakıp hâdiseleri görünüşleri ile kayda geçirme sanatı değil, hukukî ve iktisâdî olayları temsil eden rakkamlarla teşebbüs için hayatî önemi hâiz bütün meselelerin çözülmesine yarayan bir bilim kolu olmuştur.

Elektronik (computer/ordinateur) cihazlardan faydalanarak, ileri derecede makineleşen muhasebenin sanayileştiği ileri sürülebilir.

A — Computer/Ordinateur Cihazlarının Gelişimi ve Bilgi Almada Tamamlanma.

Computer esas olarak bir (hâtıra, hâfıza) cihazıdır. Bünyesinde sınıflandırılmış bilgileri toplar ve işler.

Elektronik makinelerin yığın hâlindeki muhasebe kayıtlarını ve çeşitli âmelî-yeleri çabuk ve doğru yapmaları ve bunları saklayıp, gerektiğinde istifâdeye arzetmeleri, makinenin «diline» göre hazırlanmış bilgilerin, tesbit edilmiş programa uygun olarak computer cihazına aktarılması suretiyle olur.

Bu program, hesaplama (rakamların hesap işlemlerine tâbi tutulması), muhakem (çözümü istenen meselelerin hâlli) ve hizmet (listeler, bordrolar, ekstrelerin tanzimi) işlerinin yapılmasını öngörür.

Computer/ordinateur cihazları muhtelif merhâlelerden geçerek bugünkü şeklini almıştır. Bu cihazlardan muhasebede istifâde muhasebe tatbikâtında önemli sayılacak gelişmelerle mümkün olmuştur. Zira elektronik cihazlara verilecek bilgi veya kayıtların, artık, eskiden câri olan mahdud muhasebe işlemleri ile kâbili kıyas olmayıp, daha çok ileriye mâtuf kararların alınmasına medâr olacak meselelerin çözümüne yarayacak şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Böylece insan elinin yapacağı işlerden başka, dimağla ilgili çalışmaları da bünyesinde toplayan elektronik cihazlar muhasebe tekniğinde önemli evrimler meydana getirmiştir.

Computer'lerin başlıca üç özelliği vardır:

- İç algılarda ayrışım (modularité),
- Hesaplama (muhtelif kapasitede makinelerde, birbirlerinden istikâk eden programlara doğrudan doğruya uyma),

— Aynı kısımlarda aynı anda muhtelif işlemlerin yapılması.

Başka yerlerden gelen bilgileri, derhâl okunabilir hâle sokarak, verilen tâlimâtın tâtbik imkânı, cihazların mükemmeliyetini tamamlayan önemli bir husustur.

Computer mütecânis bir sistemden meydana gelmiştir. Cihazın çıkardığı neticeler katodik ekranda görülebileceği gibi, ayrıca yazılı olarak da verildiğinden, başında bir vâzifelinin bulundurulması gibi külfete lüzüm göstermemekte, bu sebeble memur tasarrufu mümkün kılmaktadır.

Bununla beraber, bilgilerin alınıp makineye verilmesi insan işidir. Programlamada hatâ veya makinede vuku bulacak arızalar, yanlış sonuçların doğmasına sebep olacağından, alınan neticelerin bir revizör tarafından incelenip, icâbında lüzumulu görülecek tedbirlerin vâkit geçirilmeden alınması gerekir.

Elektronik cihazlar yakın bir gelecekte, muhasebede yeniden gelişimlere âmil olacak, verilen mâlî ve iktisâdî verilerle muğlâk meselelerin çözümünde büyük imkânlar sağlayacaktır.

Günümüzde, istihsâl, istihlâk, istihdâm, işsizlik, fiyatlar genel seviyesi, dış ödemeler muvazenesi, işgücü müstâhsiliyeti, vergi ödemelerinden alınan sonuçlarda elektronik cihazlardan faydalanılmaktadır.

4 — Muhasebe Kayıtlarının Yeni Görüşlere Göre Hazırlanması.

Muhasebe iktisâdî ölçü ve hukukî isbât vasıtasıdır. Bir müessesenin hukukî varlığı bilânçoda belirttiği gibi, iktisâdî gücünü de işletme hesaplarında görmek mümkündür.

Mâmelek değerlendirmelerinde, istenilen neticenin konusuna ve iş sahasına göre muhtelif yollar tâkip edilebilir. Tek bir bilânço ve işletme hesabı hâkikatın muhtelif cephelerini tam olarak aksettiremezler.

Elektronik cihazlardan faydalanma suretile çeşitli yönlerden muhtelif kıstaslara göre hesap tâhlilleri yapılabildiği gibi, alınan neticeler arasında mutabakat temini de mümkün olmaktadır.

Geçmişteki alışıklık dolayısı ile netice hesapları ve bilânço bir müddet daha mevcut önemlerini muhafaz edecek, bilâhâre tâlî hesaplardan elde edilen neticelerin üstünde gerektiği gibi durulacaktır.

Böylece, elektronik cihazlar, bütçe tahmini ve kat'i hesap vâziyeti arasında meydana gelecek farkların tahlilinde, muhasebe sahasında yeni görüşlerin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Nihâyet bu gibî tahlillerin, cihazların çezeceği grafikler yardımı ile, bâriz bir şekilde ilgililere arzı, neticelerin kolaylıkla anlaşılıp, üzerinde fikir yürütülmesine ve sağlam kararlar alınmasına yarayacaktır.

Makinenin işlem hızına paralel olarak, işlenecek bilgilerin en kısa zamanda, programa uygun bir şekilde cihâza intikâl ettirilmesi ve neticelerden de zamanında istifâde edilmesi gerekmektedir. Zira, beşerî faaliyetin bâhis konusu olduğu bu gibi işler sür'atle ve doğrulukla yapılmadığı takdirde, edinilecek neticelerden beklenen faydalar temin edilemez. Yapılan hesaplara göre, elektronik cihazlardan faydalanmak suretile alınan bilgilerin % 80 inin geçmişle ve % 20 sinin gelecekle ilgili olduğu tesbit edilmiştir.

Faydalanılmakta olan metodlardan

alınan neticeler, bir muhasebe mütehasısı tarafından iyice incelendikten sonra, hâkikî ve objektif bir kıymet kazanacaktır.

5 — Yeni Muhasebe Tatbikâtı

Muhasebenin makineleşmesi ve elektronik cihazlardan faydalanması nisbetinde müteşebbisler alacakları kararlarda gelecekteki olayları daha iyi ve kolaylıkla tahmin edebilmektedirler.

Makineleşmeye paralel olarak;

- Nakdî, kemmî, keyfî ve teknik bilgilerin tesbit edilmiş programa uygun olarak makineye verilmesi,
- Makineler tarafından çıkarılan neticelerin muhtelif yönlerden tahlil ve mukayese edilmesi,
- Makinenin belirttiği hatâ ve anormal neticelerin süratle incelenip, düzeltilmesi,
- Bilgilerin toplanmasında ve makineye verilmesinde dikkat, intizâm ve gerekli çabukluğun sağlanması elzemdir.

Yukardaki hususlar titizlikle yerine getirildiği takdirde beklenen neticeler «taze» olarak alınmaktadır. Beşerî say'ın büyük bir önem taşıdığı hazırlık devresinde vuku bulacak ihmâl, yanlışlık ve gecikmelerden doğacak aksaklıklar bu cihazları kullanmakla, kazanılacağı düşünülen faydaları ortadan kaldıracacağı gibi, yapılan büyük masrafları müesseseye bir zarar olarak yükleyecektir.

Disiplinli bir şekilde çalışıldığı takdirde, muhasebeciler, elle tutulan muzaaf muhasebenin gerektirdiği çift sütunları dolduran rakkamların muvazenesini yapmaktan ve hesapları, mizan farklarından dolayı çok kerre defalarca, kontrol et-

mek külfetinden kurtulacaklar, buna karşılık, makinelerin çıkardıkları neticeleri iktisâdî ifâdeye kavuşturacaklardır.

Elektronik cihâzların, işlemelerindeki dakiklik personeli görevine yeterli bilgi ve titizlikle sarılmasını lüzumlu kılar. Vuku bulacak her hangi ihmâl veya kusur makinece tesbit edileceğinden personel kontrolü ve iş disiplini temini bakımlarından, makinenin sevk ve idârecilere de yardımı dokunmaktadır.

Bu suretle, personelin tâyin ve ilerlemesinde alınacak bilgi, işe bağlılık ve dikkat, makinenin tesbit edeceği objektif kıstaslarla ele alınacaktır.

Muhasebecileri bekliyen parlak istikbâl, insan ve makine arasındaki münâsebetleri iyice sağlamaya yarayacak ilmi ve kesin görüş kazanıp, müteşebbisin en yakın mesai arkadaşı durumuna geçmeleridir.

Esasen, muhasebecilerin elektronik cihâzlardan faydalanması ve müteşebbisin karar vermekte, her an ihtiyâç duyduğu, neticelerin alınmasıyla, muhasebecilik mesleğinin işletmelerin sevk ve idaresinde önemli bir durumda bulunacağı muhakkaktır.

6 — Muhasebede Milletlerarası Yeknesaklık ve Anlayış Birliği

Günümüzde millî iktisat yerini kıt'a iktisatlarına hattâ dünya iktisadına bırakmaktadır. Örneğin, milletlerarası şirketler gittikçe önemli bir şekilde gelişmektedirler.

Muhasebede, karşılıklı hesapların mukayesesi evvelce bir teşebbüsü, nihâyet bir memleketteki teşebbüsleri ilgilendirdiği hâlde, bugün bütün dünyadaki memleketlerde kurulmuş bir çok müesseseleri içine almaktadır.

Bu sebeple, milletlerarası gelişen iktisâdî ve ticarî münâsebetlerin icâbı olarak muhtelif memleketlerde cârî muhasebe kaide ve usullerinin yeknesaklığı zorunluğu doğmaktadır.

Hâlihazır muhasebe nizâmlarında dâhilî ve hâricî faktörler önemli farkların mevcudiyetine sebep olmuştur. Bununla beraber, usullerdeki değişikliklerin, muhasebe esaslarında da cârî olduğu söylenemez. Tatbikatta mevcut değişikliklere rağmen, milletlerarası sahada muhasebeciler arasında önemli bir surette gelişmiş anlayış beraberliği görülmektedir. Muhasebeler arasındaki farklılıkların esas sebebi daha ziyâde millî hudutlar içinde uyulması zâurî olan vergi ve şirketlerle ilgili kanunların mer'iyette bulunmasıdır.

Milletlerarası sahada muhasebe yeknesaklığına yardımcı olabilmek üzere aşağıdaki hususlar düşünülebilir:

— Çeşitli memleketlerdeki müesseseler, kanunlar, usuller ve terminoloji farkları hakkında sağlam bilgi sahibi olunması ve vuku bulan değişikliklerin tâkibi,

— Fikir birliği temini için zâurî olan muhasebeciler ve meslekî teşekküller arasında sıkı münâsebetler tesisi,

— Umumî müşterek gayelerin tesbit ve kâbulu,

— Muhasebe tatbikatında hâkikate uygunluk ve açıklığın vazgeçilmezliği,

— Mâlî raporların tanziminde ve muhasebe plânlarında gittikçe artan yeknesaklık arzusunun kuvveden fiile çıkarılması.

Bu gayeye müteveccih olarak, her memlekette mevcut, muhasebe ile ilgili kuruluşlar, milletlerarası kuruluşlarla irtibat sağliyerek, istenileni zamanla tahak-

kuk ettirmek suretile faydalı olabilirler. Masrafları, üye olan millî muhasebe kuruluşları tarafından karşılanacak milletlerbir teşkilât; üyesi olan bütün memleketlerde yayınlanan eserleri bir katalokta toplayarak, milletlerarası muhasebe prensipleri, terminolojisi ve usulünün insicamını ve yeknesaklığını temin edebilir. Aksi hâlde muhasebenin milletlerarası yeknesaklığı oldukça güç ve yavaş olacaktır.

Muhasebe metod ve prensiplerinin yeknesaklığı ticarî hayatta, milletlerarası ticaret ve yatırım sahasında cârî olduğu gibi, güvenliğin devamlılığına vabestedir. Muhasebeyi kontrol veya teftiş eden kimse, bu güvenin mevcudiyeti ile, metod ve prensiplerdeki gelişmeyi anlayışla karşılar. Muhasebeleri salâhiyetli uzmanlar tarafından tanzim edilmiş ve hesap plânları yeknesak olarak, her iktisadî faaliyet sahasına göre tefrik edilmiş memleketlerde faydalı neticeler alınmaktadır. Muhasebe tetkikleri konusunda, milletlerarası yeknesak usullerin tatbiki de mümkün olmaktadır.

Milletlerarası yatırımlarda aksiyonelerin ilgilendikleri müesseselerin hesap raporlarını inançla incelemeleri ve yatırımlarını güvenle yapabilmeleri, ancak, muhasebelerin yeknesaklığına ve terminoloji mutabakatına bağlıdır. Bununla beraber muhasebe metod ve prensiplerinin bütün memleketlerde en ince teferrüatı dâhi içine alan bir titizlikle tatbiki yerine, her memlekette tanzim edilmekte olan muhasebe revizyonu raporlarının ilgililerin itimâdını kazanmış salâhiyetli uzmanlar tarafından hazırlanmış olması istenen güveni temin edebilir.

7 — Revizyon Raporlarının Önemi.

Muhasebe revizyonu raporlarının yukarıdaki hususlara cevap verebilmesi için revizyonun;

- Muhasebe vesikaları üzerinde tam bir salâhiyetle ve tarafsız tetkikât yapıp doğru sonuçları verebilecek kudrette bulunan,
- Gerekli meslekî bilgi ve tecrübeyi hâiz,
- Neticeleri mümkün mertebe kısa bir süre zarfında almağa muktedir olduğu tecrübeyle sâbit uzmanlar tarafından yapılması gerekir.

Muhasebe revizyon raporlarında bildirildiği gibi kısa bir paragrafta, tetkikte güdülen gâye belirtilir. Genel olarak, ilgililer neticelere önem verdiklerinden gâye üzerinde durmazlar. Hâlbuki zamanımızda, bir revizyon raporunda belirtilen neticelerin kıymet kazanabilmesi ve iyice anlaşılması, inceleme sebebinin ve gâyesinin bilinmesi ile mümkündür. Raporda belirtilen neticelerin ilgilerin tasvibine arzında sâdece kabul veya red gibi kesin oylardan ziyâde revizyonda tâkip edilen gâye ve yollar da dikkate alınmalıdır.

Müesseseler bakımından pek büyük bir önemi olmasına rağmen, çok defa muhasebe ve muhasebe revizyonu arasında kesin bir ayrılık yapılmamaktadır.

Tatbikatta, muhasebeci ve muhasebe revizörü işbirliği hâlinde çalıştıklarından, muhasebenin nerede bitip, revizyonun nerede başladığını tesbit, incelenmesi lüzumlu hususlar bahis konusu olduğunda, mümkün olmaktadır.

Muhasebe ile muhasebe revizyonunu birbirinden ayırmak için aşağıdaki farklar ileri sürülebilir:

- Muhasebe; sevk ve idare organlarının doğrudan doğruya emri ve idaresi altındadır.
- Muhasebenin işlemindeki mes'uliyet idâreye teveccüh eder.

- Edinilen muhasebe neticelerinden, gerekli raporları tanzim ederek, müessesenin sahipleri durumunda bulunanlara takdim eden idareci-lerdir.
- Muhasebe revizyonu ise; sevk ve idare organlarından tamâmile müstâkildir.
- Revizyonun gâyesi, eldeki muhasebe vesikaları üzerinde tarafsız bir inceleme yaparak, bütün evrakın doğruluğunu, mer'î kanun ve nizâmlara uygun olarak, hâkikâtı sadâkatle tesbit ettiğini bildirmek veya aykırı gördüğü hususları a-çıklayıp, tenkidini yapmaktır.
- Revizörün, müessese sâhiplerine sunacağı rapor, sevk ve idâre or-ganlarının raporlarını teyid ettiği nisbette ilgililer müessese hakkın-da sağlam bilgi sahibi olacakları gibi, kredi temini gibi mâlî konu-larda ve vergiyle ilgili meseleler-de müsait imkânlar sağlayabilir.

Önemli sayılan diğer konu olarak; sermayedâr veya müstakrizin yatırım yaptıkları memlekette tanzim edilen re-vizyon raporlarına karşı güvenlerinin te-mini, ileri sürülebilir.

Bir revizyon raporuna istinâden bir borç verilmesi bâhis konusu oluyorsa, re-vizörün ilgililerce itimadı sayân bu-lunması gerekir. Bu sebeble revizyonun, şahıstan şahsa değişen neticeler yerine, konu ile ilgili şahıslar tarafından kâbul edilip, hâkikâte uygun ve kolayca anlaşı-lır şekilde açık olması değerini arttırır. Bu da muhasebe prensip ve usullerinde yeknesâklığın temini ile mümkün olabi-lir. Bununla beraber asıl olan prensipler-dir. Prensiplerde tam bir mutabakat hâ-sil olduğu takdirde tatbik edilen usuller

üzerinde fazla durmamalıdır. Zirâ, bir ih-tisas mesleği olan revizörlükle meşgul olan şahıs kanaatini açıklamadan evvel muhasebe kayıtlarını ve vesikalarını mu-hasebe prensiplerine uygun olarak, selâ-hiyetle iyice inceleyecektir.

Milletlerarası sahada müşterek pren-siplerin lüzumu lâayık olduğu açıklığı ka-zanmakla beraber, kullanılan metodların yeknesaklığı konusunda leyh ve aleyhde görüşlerin tartışması ileride fikir berâber-liğini temin edecektir.

Muhasebe revizyonunda, genel olarak, sondaj'dan faydalanılmaktadır. Sondaj'-ın muhasebe revizyonundaki önemi alı-nan neticelerin doğruluğu ve hâkikâtı mümkün mertebe belirtmesi ile sâbittir. Bu sebeple, sondaj, muhasebe revizörle-ri tarafından elverişli bir teknik olarak kâbul edilmektedir.

Sondaj'da usul, kısaca, şudur: Bir muhasebe revizyonunda kayıtlara mesnet teşkil eden bütün vesikaların tetkiki im-kânsız veya çok uzun ve güç bir çalışma-yı icâbettirdiği cihetle, tutulmakta olan muhasebenin karakterini temsil eden he-saplara ait vesikalar arasında bir seçim yapılarak incelenir ve alınan neticelere göre ya lüzumlu görülen bazı konularda tetkikât derinleştirilir veya hepsi mu-vafık bulunduğu takdirde, uygunluk bü-tün muhasebe vetiresine teşmil edilerek neticeye bağlanır.

Milletlerarası muhasebe prensip ve metodlarının yeknesâklığı hukukî mev-zuat, dil değişikliği, tedris sistemlerinde önemli farklar gibi meselelerle de karşı karşıyadır. Revizyon metodlarında mevcut farklılık güçlüklerin sâdece bir kısmını teşkil eder.

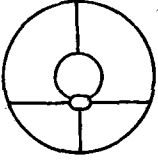
Örneğin; muhtelif memleketlerde ku-rulu şube ve fiyallerin, bulundukları memleketlerde mer'î hukukî mevzuat ve

muhasabe usullerine uygun revizyon raporlarının, ana müessesenin bulunduğu memlekettekilerle telifi üzerinde önemle durulacak bir husustur.

Bâhis konusu meselelerin çözülmesi, muhasebenin önemle karşılandığı her memlekette yapılacak meslekî seminer ve toplantılarda müzâkere ve tetkik edilmesi ile mümkündür. Bununla beraber, bu konularda milletlerarası işbirliğinin, birçok memlekette kurulu muhasebe enstitüleri-

nin çalışmalarından devamlı bilgi edinmesi ve çalışmalarının neticesini bunlara iletmesi ile tahakkuk edebilir.

Muhasebe kongrelerinin tertibi, eğer milletlerarası muhasebe prensip ve metodlarının yeknesâklığı gâyesini güdüyorsa da, evvelce işaret edildiği gibi, bunun gerçekleşmesi için, yılda veya beş yılda bir toplanan kongrelerle değil, fakat devamlı bir teşkilât vâsıtası ile yapılması zorunluğudur.



İşgücü İhtiyacımız

Orhan BULDAÇ

Önceki makalemizde, işgücüne ilişkin araştırmalar, bu araştırmaların işgücü sorunlarını ortaya çıkarması yönünden yararları, çeşitli işgücü sorunları ve eğitilmiş işgücü ile kalkınma çabaları arasındaki sıkı ilişkiyi belirtmeye çalışmıştık. Bu ilişki yönünden geri kalmış ülkeler için aşılması zorunlu dar boğazlardan birinin de «Vasıflı İnsangücü» olduğuna dikkat çekmiştik. Bu yazımızda ise plânlanmış hedeflere ulaşabilmemiz için gerekli yatırımları yapacak, projeler hazırlayacak, idareyi amaca uygun yönecek, sağlığını koruyacak «ÇALIŞAN KAFA VE TÜM USTA ELLERE» olan ihtiyacımızı belirtmeye çalışacağız.

Şu önemli noktayı bir kez daha belirtmekte fayda görüyoruz. Geri kalmış ülkeler için kalkınmayı güçleştiren ve yavaşlatan tek faktör «KAPİTAL» değildir. Eğitilmiş insangücü noksanı çoğu kez kapital kadar sonucu etkilemekte, kaynakların rasyonel değerlendirilememesi ile çabalar kösteklenmekte ve önemli ekonomik kayıplara uğranılmaktadır. Kapital noksanı dış yardımlar ve ithalat yolu ile karşılanabilmekte halbuki «çalışan kafa ve usta el» aynı kolaylıkla temin edilememektedir. Sağlanan yabancı uzman ve teknisyenler çok defa, yurt sorunlarımızı ülkelerinin ekonomik çıkarlarına uygun çö-

zümlemeye çalışmakta ve koşullarımızı yanlış değerlendirmeleri sonucu bizler için yanıltıcı ve zararlı olmaktadır. Böylesine yanıltılara ve zararlara uğramamak için «Düşünen kafaları ve usta elleri» yetiştirmeye büyük önem vermeye mecburuz. Bunun içinde eğitim politikamızın bu ihtiyaçları uygun olarak düzenlenmesi, eğitim yatırımlarının dar bir görüşle amaçsız okulların açılmasından çok, Bilim Adamı, Sevk ve İdareci, Mühendis, Teknisyen, Uzman, Ustalar ve benzeri insangücünün yetiştirilmesine yöneltilmesi zorunludur. Ekonomimizin dışa olan bağılılığına son vermek çabaları kadar, kalkınma hamlelerimizi kendi kafa ve elimizle yapmaya çalışmakta aynı derecede önemli ve yurdumuzun geleceği için şarttır. Kendi bilim adamlarımız, ekonomistlerimiz, teknisyenlerimiz ve sanatkarlarımızın üstün fikir çabaları ile kalkınmak hem sakıncasız hemde daha çok şerefli olacaktır.

Sevk ve İdareci İhtiyacı

Son ekonomik ve sosyal gelişmeler sevk ve idareciye olan ihtiyacı hızla artırmaktadır. Eskiden patron ve yönetici sıfatları aynı kişilerde birleşirken satış meselelerinin, ekonomik ve mali meselelerin yoğunluk kazanması sonucu olarak patron ve idareci, üretim elemanları ve

idareci ayrılığı kesin olarak ortaya çıkmış bu ayırım kafaları ekonomi ve mali bilgilerle dolu yeni bir sınıfın, Sevk ve İdarecilerin doğmasına yol açmıştır.

1968 - 1972 döneminde tarım dışı sektörler olan enerji, ulaştırma, bankacılık ve ticaret, hizmet, inşaat, maden ve imalat sektörlerinde sevk ve idareciye olan ihtiyaç 1968 yılında 251.700 den 1972 yılında 350.000 e çıkacaktır. Bu ihtiyacın iktisat ve idarî ilimler fakülteleri tarafından karşılanacağı hesap edilerek bu fakülte mezunlarının sevk ve idareci alanına kaymaları için gerekli tedbirler alınmalıdır.

TABLO : 2

Meslekler	1968	Y I L L A R				(1000 kişi)
		1969	1970	1971	1972	
1 — Mühendisler	27,8	30,5	33,7	36,5	40,2	
2 — Fen memurları ve teknisyenler	47,7	53,6	60,4	68,5	77,3	
3 — Ziraat ve ormancılık	15,8	16,9	18,0	19,2	20,4	
4 — Fizik ve kimya ile ilgili meslekler	5,0	5,5	5,9	6,4	6,8	
5 — Sanatkârlar	1495	1605	1729	1851	1994	

1968 - 1972 döneminde kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için tabloda görüldüğü gibi mühendis, teknisyen ve sanatkâr sayılarında önemli artışlar gerekmektedir. Ne varki yapılan hesaplara göre talep karşılanamayacak ve teknik insangücünde açık verilecektir. Açık aynı tempo ile devam ettiği takdirde ileriki yıllarda çözüm daha da güçleşecektir. 1972 yılında teknik insangücü açığı olarak 16.000 mü-

hendis, 33.700 fen memuru ve teknisyen, 6.600 ziraat ve ormancı, 500 fizik ve kimyager ve 522.300 sanatkâr hesap edilmektedir. Rakamlar için önemini açıkça belli etmektedir.

Doktor ve Yardımcı Sağlık Personeli İhtiyacı

Kalkınma plânımızın öngördüğü düzeyde sağlık hizmeti sağlanabilmesi için

TABLO : 2

Meslekler	1968	Y I L L A R				(1000 kişi)
		1969	1970	1971	1972	
1 — Doktorlar	10,9	11,3	11,7	12,2	13,2	
2 — Diş doktorları	2,3	2,5	2,6	3,0	3,2	
3 — Eczacılar	2,1	2,3	2,6	2,9	3,2	
4 — Hemşireler	8,5	10,3	12,4	15,2	18,2	
5 — Ebeler	6,0	6,4	7,2	7,9	8,6	
6 — Sağlık memurları	7,5	8,2	8,9	9,6	10,3	

1968 - 1972 dönemindeki sağlık personeli ihtiyacımız aşağıdaki tabloda yıllara göre gösterilmiştir.

Sağlık personelinde önemli açık yarımcılarda olacaktır. Doktor açığımız 1971 den sonra görülecek, eczacı ve dişçi açısı ise 200-700 civarında olacaktır. Hemşirelerde ise açık önemlidir. Öyleki 1968 de 3700 civarında olan açık, büyüyerek 1969 da 5200, 1970 de 7000, 1971 de 9500 ve 1972 de ise 12,300 olacaktır. Ebe açığı ise

yılda 800 civarında olacaktır.

Üste yer alan ve rakamlara dayanan açıklamalarımız konunun önemini ve yapılması gerekli hususları belli etse gerektir. Meseleyi şu şekilde sonuca bağlamak istiyorum. Plânlarımızın öngördüğü % 7 kalkınma hızı ve diğer ekonomik ve sosyal hedeflerin gerçekleşmesi ihtiyacımız bulunan personelin yetiştirilmesi ve sağlanmasına bağlıdır. Eleman sağlanmadan «Kapital» hedeflerimize ulaşmakta yalnız ve yetersiz kalmaya mahkûmdur.

T i C A R î S A H A D A

Müesses ve Ciddî Firmaların Bazı Önemli Problemleri

Fehamettin ERVARDAR
Serbest Hesap Uzmanı

Ticarî piyasada müesses ve ciddî firmalar için genellelikle şikâyeti mucip hususlar, kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1 — Kapkaç Teşebbüslerin Başboş Faaliyetleri :

Bilindiği gibi memleketimizde gelişmekte olan sınaî faaliyetlerin bazen muzaah tertiplerle, küçük imalâthane çapında gösterilerek buralar imâl ettirilen birçok ticarî eşya, gayrı müesseses satıcılar vasıtasıyla piyasaya sürülmektedir. Diğer taraftan gümrük kapılarından çeşitli şekillerde yurda kaçak olarak sokulan veya resmî yollardan ithal edilse dahi kanun ve tatbikat boşluklarından faydalanarak gözden kaybedilmek istenilen ithal emteası da yine aynı şekilde gayrı müesses şahıslar eliyle müstehlike ulaştırılmaktadır.

Tatbikatta seyyar satıcı, işportacı, bohçacı gibi kimseler eliyle veya vasıtasıyla söz konusu imalât ve ithalâtın piyasamıza sürülmesi, şüphesiz bu yola te-

vessül edenler lehine ve fakat müesses ciddî teşebbüsler aleyhine büyük menfaat farkları sağlamaktadır.

Bilhassa bu nevi mükelefiyet (Vergi, Sosyal Sigorta, Kayıt ve Vesika kullanma, İlh...) dışında faaliyette bulunan bu zümrelerle müesses teşebbüslerin normal şartlarla rekabet edebilmesi mkânsızdır.

2 — Kalitesiz mallarla rekabet zorluğu :

Yukarda mahiyetine işaret edilen gayrı ciddî kapkaç teşebbüslerin piyasaya arzettikleri mallarda kullanılan malzemenin, standart ölçülerin ve alelumum her nevi kalitenin, hiçbir ciddî kontrole tabi olmayışı, yanbaşında, alıcı ile bir daha karşılaşmamanın verdiği cesaret, bunları ciddî teşebbüslerin amnsız rakib haline getirmektedir.

Bu husus, müstehlikin ne kadar leyhine olursa olsun, ciddî teşebbüslerin sermayesini ve teşebbüse devam gücünü yitirme unsurlarıdır.

3 — Hukuk ve İdare düzeninin aksaklıkları, ciddi teşebbüsler için büyük tehlike arz etmektedir :

Tedarik safhasında kendileri ile temasta bulunulan bayii ve imalâtçıların, taahhütlerini ifada temerrütleri ve kaliteye riayetsizlikleri ile mücadele gerekirken diğer taraftan müşteri münasebetlerinde bulunan toptancıların, borçlarını davranışları, müteşebbisi heran tehdit e-ödemede imzalarını dahi inkâra götüren bir durum almaktadır. Netekim, hemen her gün, hileli iflâs, muvazaah ter-tiplerle el değiştirmeler, firma aktarmaları, senet protestoları veya ödeme aksaklıkları müesseselerin finansman plânlarını alt üst etmekte v sürpriz zararlar yaratmaktadır.

Bu durumun bizce başlıca amilleri, bir taraftan Ticaret Kanunu, İcra İflâs Kanunu ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu gibi mevzuatın yetersizlikleri ve boşlukları, diğer taraftan İcra Daireleri-nin, meslek teşekküllerinin, Adliye ve Em-niyet servislerinin, Anayasa ile teminat altına alınmış vatandaş ve teşebbüs em-niyetinin korunmasına ve sağlanmasına çok defa bigâne kalışlarıdır.

4 — Mali Bakımdan Menfi Tesirler :

Mer'î mali kanunlarımızla, bunların tatbikatı ciddi teşebbüsler için bilhassa aşağıdaki konularda menfi tesirler yap-maktadır.

A) Ortalama Kâr Hadleri Uygulamaları :

1963 yılından itibaren tatbikine baş-lanan ve vergilerin emniyet tedbiri oldu-ğu iddia edilen Ortalama Kâr Hadleri mevzuu: pratikte bir nev'î asgarî mükellefiyet tesisi istikametinde geliştiği için, mazbut muhasebeye müstenit teşebbüsler-de devamlı bir iz'âç konusu haline gelmiş-

tir. Yukarıda işaret edilen mahiyetteki kapkaç teşebbüsler hiçbir şekilde kayıt ve vesika kullanamazlar. Mükellefiyetleri ile kendilerini bağlı hissetmediklerinden bunlar için faturasız alınan ve satılan mallar devamlı olarak vergi mükellefiyet-leri dışında kaldığı için Ortalama Kâr Hadlerinden elbette şikâyetleri olamaz. Hatta bir kısım büyük teşebbüsler dahi aynı kapkaç teşebbüslerle işbirliği yap-makta büyük ölçüde fayda mülâhaza elde edebilirler.

Görülyorki Ortalama Kâr Hadleri uygulaması ciddi ve müesses firmaları rahatsız eden bir konu olarak kalmaktadı-r. Aynı zamanda ihtasındaki malî gaye hiçbir suretle tahakkuk edememektedir.

B) Malî Teftiş ve Murakabe Sadece Ciddi Müesseseler ve Müesses Teşebbüsler Üzerine Teksif Olunmaktadır.

Gerçekten bu günkü tatbik şekli ile evvelâ vergi Dairelerinde devamlı olarak mükellefiyet tesis eden, Vergi Beyanında bulunan mükellefiyetlerle meşgûl olun-maktadır. Aynı hal vergi incelemeleri için-de varittir. Tetkik Elemanları; en büyük vergi ziarna sebebiyet veren (Gerek kendi muameleleri ve bilhassa vasıta olduk-ları mükellef muamelelerinde sebebiyet verdikleri büyük vergi ziyasına rağmen) kapkaç şahıs ve firmalar ekseriya tetkik dışı kalmaktadır.

Kısaca vergi, verenden daha çok iste-nilmekte ve almaya çalışılmakta ve fakat vermeyenle ilgilenen olmamaktadır.

C) Vergi Ödemesinde Müzaheret Noksanı :

Bilindiği gibi vergiler muayyen taksit sürelerinde ve nakden alınmaktadır. Aynı zamanda ticarî muamelelerde tahakkuk esamından yürünmekte ve vaki satış akit-lerinde fatura tutarının tahsiline bakıl-

maksızın, bu satışın kârı elde edilmiş sayılarak vergi listelenmektedir. Oy sa ki tüccar gittikçe artan ölçüde veresiye, taksitli ve senetli satış yapmak mecburiyetinde kalmaktadır. Buna mukabil her nev'i personel istihkakını nakden ve zamanında ödeme durumun da olduğu gibi, bayilerine yapacağı bağlantılarla, tedarik avanslarını da satıştan çok evvel karışlamak zorundadır.

Bu suretle: Bir taraftan tedarik finansmanı ve teşebbüsün her nev'i işletme ve idare giderlerinin karşılanması; diğer taraftan satışların gittikçe genişleyen bir tempoda kredili hale gelişi, sermayeleri mahdut işletmelerimizi malî baskı altında tutmaktadır. Bu zor durumun vergi taksitlemeleride hemen, hemen idarece kabul edilmeyip, henüz sermayesi dahi tahsil olunmamış satışların kârlarına ait vergilerin dahi nakden tahsiline tevessül olunmaktadır.

Kanatımca hazineye % 10 gibi küçümsemeyecek faiz ödemeyi kabul ederek, taksit talep eden zor durumdaki teşebbüslere hiç değilse ödeme kolaylığının gösterilmesi gerekir.

NETİCE : Memleketimizde mevcut ekonomik piyasa şartları ile hukukî ve idarî gerçekler karşısında, ciddî teşebbüsleri tutunup gelişmesi ve yenilerinin doğarak müesseseleşmesi gittikçe güçleşmektedir. Oysa ki millî menfaatlerimiz bu nev'i teşebbüslerin gelişip çoğalmalarına âmirdir. Kalkınmamızda aynı işletmelerin adet ve vüs'atlerine karşılıklı olarak tahakkuk edebilir. Bu itibarla Devlet: Meslekî teşekkül her nev'i teşekkül ve mü teşebbüslerimizin bu konuda işbirliği ve büyük gayretlerine zaruret olduğu inancındayız.

Dikkat!...

1954 - 1955 Yılı

Son sınıfta bulunan İktisatlılar her yıl olduğu gibi bu yılda Temmuz ayının ilk pazar günü (7. TEMMUZ. 968) Saat 15 — de Tünel Galipdede Caddesi 48/1 de ki Cemiyet Genel Merkez Lokalinde toplanacaklardır.

Duyururuz.

Yönetim Kurulu

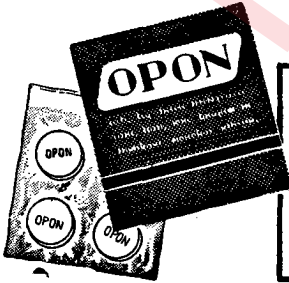
FAZLA GÜNEŞTE DURMAKTAN MÜTEVELLİT

RAHATSIZLIKLARDA



OPON

FAYDALIDIR



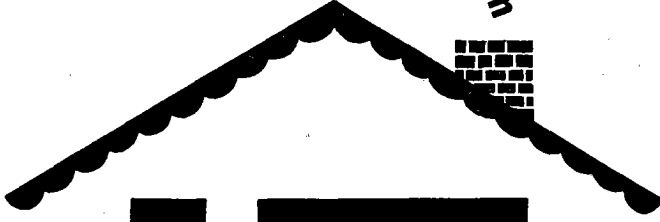
OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

OPON, kırıklık ve yorgunluğa karşı başarı ile kullanılır

OPON, günde 6 tablet alınabilir

Yeni Ajans : 2196

Gözü ve gönlü okşayan bir yuva için



soğuk geçirmez
aşınmaz
yanmaz
rutubeti önler
dekoratiftir

Dışarda lâpa lâpa kar yağarken, yuvanızda sıcak bir dekor içersinde oturmanız, biraz da evinize döşeteceğiniz yer döşemelerinin cinsine ve evsafına bağlıdır. Birbirinden nefis renkleri ve taklit edilemiyen üstün kalitesiyle Kaleflex, bu yılda da güzel günlerin başlangıcı olacaktır.

Yer karosu alacağınız zaman, lütfen şu soruyu kendi kendinize sorunuz ve cevaplandırmağa çalışınız:

“Niçin bunca müteahhit, bunca mimar ve inşaat sahibi Kaleflex’i tercih ediyor?”

Kaleflex, memleketimizde, İngiliz Dunlop patenti ile Avrupa standartlarına göre imal edilen, yegâne hakiki vinyl amyantlı yer döşemesidir

Tersane Caddesi, Kipman Han, Karaköy - İstanbul, Tel.: 49 62 50

Hayatı zindan eden
baş ağrılarına karşı



GRİPİN

faydalıdır



GRİPİN,

baş, diş, adale
sinir ağrılarını
teskin eder

GRİPİN,

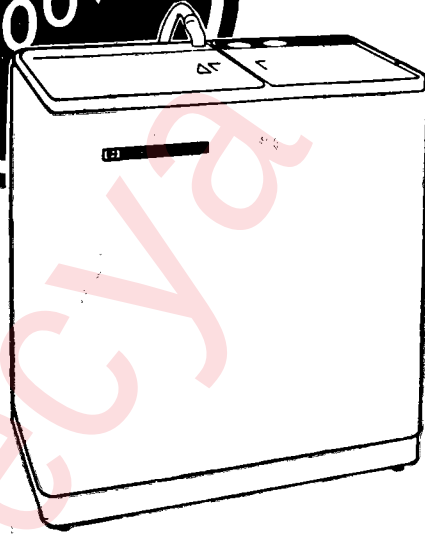
bayanların
muayyen
zamanlardaki
sancılarında
faydalıdır

GRİPİN,

grip ve nezle
başlangıcında
birçok fenalıkları
önler

GRİPİN,

4 saat ara ile
günde 3 adet
alınabilir



1407 M

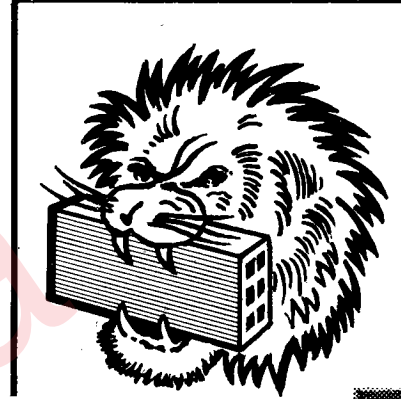
DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNESİ

**Mataş Ticaret A.Ş. Halaskârgazi Cad. 133
Pangaltı - İstanbul Tel: 47 44 30**

Moran : 1064

ARSLAN tuğla

ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI



FABR.: Silâhtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

İSTE
ARADIĞIM
AKARYAKIT...

TP

YENİ VE MODERN SATIŞ İSTASYONLARI İLE YURT HİZMETİNDE

06 AP 226

TÜRKİYE PETROLLERİ A.Ö.

(Basın A - 20584 - 12952)

**Yuvanızda
bahar**

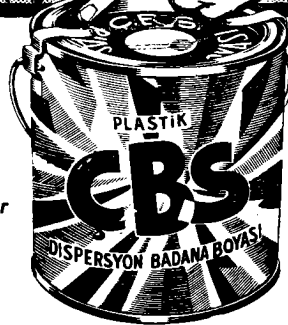
ÇBS

**ile
başlar**



*Çok kolay sürülür
Tamamen kokusuzdur
Çok çabuk kurur
Solmaz, çatlamaz
Su ile yıkanır
Fevkalade cazip pastel renkler*

**ÇAVUŞOĞLU
BOYA SANAYİİ
İSTANBUL**



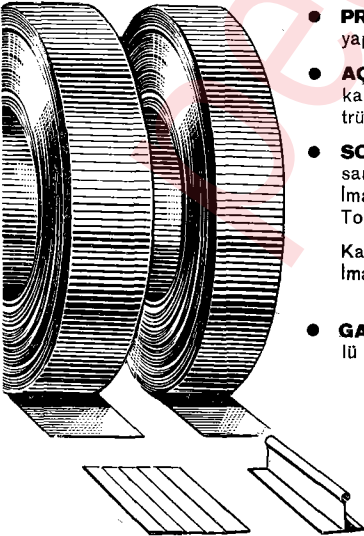
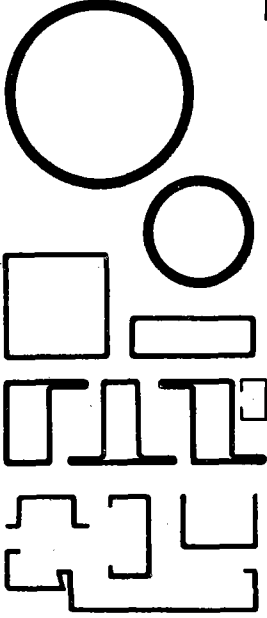


BORU SANAYİİ A.Ş.

İSTANBUL

Tophane, Salıpaazarı Han Kat 8 Karaköy — İstanbul
Telefon : 49 00 03 Telgraf : BORUSAN - İstanbul

1968 YILI İMALÂT PROGRAMI



- **SU VE GAZ BORULARI :** TSE 301-DIN 2440 a göre Galvanizli, Siyah ve Bitüm kaplamalı olarak 1/2", 3/4", 1", 1 1/4", 1 1/2", 2", 2 1/2", 3", 4"
- **SULAMA BORULARI :** 51, 63, 76, 89, 102 ve 127 mm. çaplarında 0.8-1.5 mm. et kalınlığında.
- **PRESİZYON BORULAR :** TSE 302-DIN 2394 e göre 9, 13, 16, 19, 21, 25, 32, 38, 42, 48, 51, 60, 76, 89, 100, 120, mm. çaplarında ve 0.8-2,5 mm. et kalınlığında
- **PRESİZYON BORULAR :** (Soğuk çekilmiş) : TSE 302 - DIN 2393 e göre
- **KAZAN BORULARI :** TSE 416-DIN 2458 e göre 51, 57, 63, 76, 83, 89, 95, 102, 108, 114, 127 mm. çaplarında.
- **GENEL MAKSATLAR İÇİN BORULAR :** 9-200 mm. çapında, 0.8 - 5 mm. et kalınlığında
- **ÖZEL MAKSATLAR İÇİN BORULAR :** Paslanmaz çelikten, alüminyum ve sair metallerden mamul borular.
- **PROFİL BORULAR :** Muhtelif şekil ve ölçülerde yapı elemanları profilleri.
- **AÇIK PROFİLLER :** Muhtelif şekil ve ölçülerde, kapı ve pencere kasaları, ile hafif çelik konstrüksiyon profilleri.
- **SOĞUK ÇEKME ÇEMBERLİKLER :** (Çeşitli sanayi ihtiyacı çemberler, ambalaj çemberleri) İmalât normu DIN 1624
Tolerans „ DIN 1544 e göre
Kalite : St 0, St 1, St 2, St 3
İmalât ölçüleri : Genişlik 15 ilâ 400 mm.
Kalınlık 0,3 ilâ 3 mm.
- **GALVANİZLEME İŞLERİ :** Sıcak daldırma usulü ile boru, profil, soğutma bloku, tekne v.s.



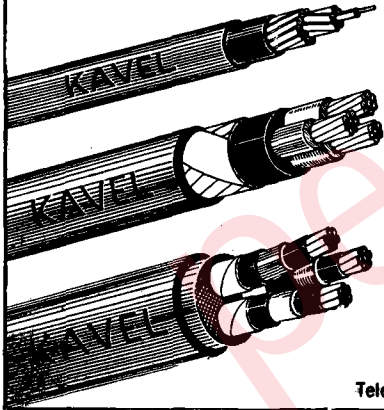
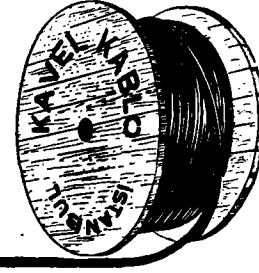
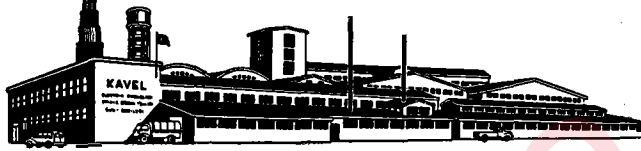
YENİLİK BASIMEVİ

Cağaloglu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Mİlâs Hanı No. 45 - 46 - 47 - 48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 İstanbul

DİZGİ BASKI CİLT

" Kartvizitten Gazeteye Kadar ..
bütün işlerinizde güvenle
başvuracağınız en yetkili müessese

KAVEL



- **PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK İLETKENLERİ**

- **YERALTI KABLoları**
(Yüksek ve alçak gerilim 240 mm² ye kadar)

- **EMAYE BOBİN TELLERİ**
(0.10 mmØ - 3 mmØ)

- **SUNÎ DERİ ve YER MUŞAMBALARI**

Yeraltı Kablosu NK-NKBA'ya nazaran üstün özellikleri haiz olan

YVV (NYY) YVMV (NYCY)

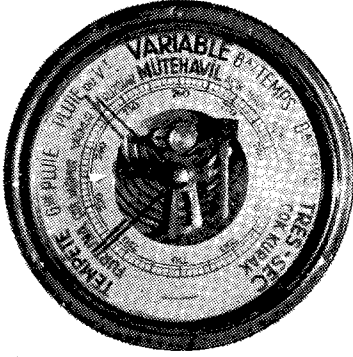
YYSV (NYFY) YVMHV (NYCEY)

Kablolarda ve her tip iletkenlerde KAVEL markası standartlara uygunluğun ifadesi ve üstün kalitenin sembolüdür.

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE - İSTANBUL

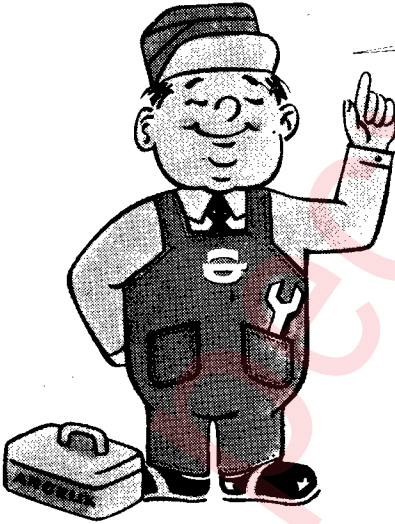
Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO-İstanbul



Tedbirli davranmayı severseniz...

Sonunda pişman olmak istemezseniz...

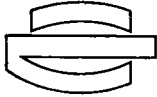


...ve
her zaman, her yerde
benim hizmetlerimden
faydalanmak için...

BÜZDOLABINIZI,
ÇAMAŞIR MAKİNANIZI,
GAZ SOBANIZI,
TERMOSİFONUNUZU,
ELEKTRİK SÜPÜRGENİZİ
VE OCAĞINIZI SEÇERKEN
MUTLAKA

ARÇELİK

MARKASINI TERCİH EDİNİZ.



ARÇELİK
SENEDE 365 GÜN SERVİS

1968 YILINDA

17

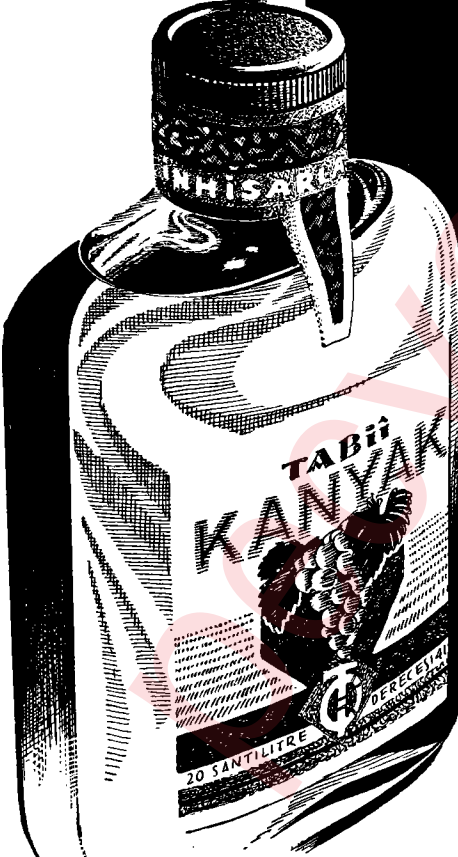
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon

Milyon

Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon

T.C. ZİRAAT BANKASI

soğuğa karşı



ATIF TUNA

cep için
yassı şişede

tabii

KANYAK

(Basın : 14106)